

KARELIA-AMMATTIKORKEAKOULU
Sosiaalialan koulutusohjelma

Saara Kettunen

VANHEMPIEN KOKEMUKSIA LAPSEN VASUSTA LIPERIN VAR-
HAISKASVATUKSESSA

Opinnäytetyö
Huhtikuu 2019

OPINNÄYTETYÖ
Huhtikuu 2019
Sosiaalialan koulutusohjelma

Tikkarinne 9
80200 JOENSUU
+358 13 260 600 (vaihde)

Tekijä(t)
Saara Kettunen

Nimeke
Vanhempien kokemuksia lapsen vasusta Liperin varhaiskasvatuksessa

Toimeksiantaja
Liperin varhaiskasvatus

Tiivistelmä

Tämän opinnäytetyön tehtävänä oli tuoda esille vanhempien kokemuksia lapsen henkilökohtaisesta varhaiskasvatussuunnitelmasta eli vasusta ja näin auttaa toimeksiantajaa vasuprosessin kehittämisessä. Tavoitteena oli selvittää, millaisia kokemuksia vanhemmilla oli lapsen varhaiskasvatussuunnitelmasta, sen laatimisesta, sisällöstä, toteutumisesta ja arvioinnista. Opinnäytetyö tehtiin laadullisella tutkimusotteella. Aineisto kerättiin kolmesta Liperin kunnan päiväkodista teemahaastatteluiden avulla. Haastatteluihin osallistui neljä vanhempaa. Saatu aineisto analysoitiin aineistolähtöisen sisällönanalyysin keinoin.

Tulosten mukaan vanhempien kokemukset vasuprosessista olivat pääosin positiivisia. Vasukeskusteluissa tärkeimmäksi koettiin mahdollisuus keskustella rauhassa työntekijöiden kanssa lapsesta ja lapsen varhaiskasvatuksesta. Vanhemmat olivat tyytyväisiä siihen, että lapsen vasussa huomioitiin vanhempien toiveet ja lapsen kiinnostuksenkohteet. Vasussa sovittujen asioiden koettiin toteutuneen hyvin, ja vaikuttaneen positiivisesti lasten viihtymiseen päiväkodissa. Haastatteluissa selvisi, että vanhemmat kokivat työntekijöiden kanssa tehtävän yhteistyön tärkeäksi osaksi vasuprosessia ja lapsen kehityksen tukemista.

Opinnäytetyön tuloksia voidaan hyödyntää toimeksiantajan päiväkodeissa vasuprosessin kehittämisessä. Jatkotutkimuksena voitaisiin selvittää lasten ja työntekijöiden kokemuksia vasuprosessista ja yksilöllisen vasun vaikutuksista lapsen kehitykseen, kasvuun ja oppimiseen. Myös vanhempien tai työntekijöiden kokemuksia kasvatusyhteistyöstä voisi selvittää laajemmalla tutkimuksella.

Kieli
suomi

Sivuja
Liitteet 7
Liitesivumäärä 10

Asiasanat
varhaiskasvatus, vasu, varhaiskasvatussuunnitelma

THESIS
April 2019
Degree Programme in Social Services

Tikkarinne 9
80200 JOENSUU
FINLAND
+ 358 13 260 600 (switchboard)

Author (s)
Saara Kettunen

Title
Parents' experiences of children's vasu in Liperi's early childhood education
Commissioned by
Liperin varhaiskasvatus (Liperi's Early Childhood Education)

Abstract

The purpose of this thesis was to disclose parents' experiences of their child's early learning plan, 'vasu', and help the commissioner to develop the vasu process. The goal was to find out, what kinds of experiences parents have of their child's vasu, planning, content and the assessment of it. This thesis was conducted with a qualitative approach. Research data was collected via four themed interviews from three kindergartens in Liperi. Research data was analysed using data-based content analysis.

Results show that the parents' experiences are mostly positive. To parents the most important thing about vasu discussions was the opportunity for discussion with teachers about the child and child's daycare. Parents were happy that their child's interests and their wishes were respected in vasu's content. Parents felt that the vasu's goals were fulfilled, and that they had a positive effect on the child's enjoyment in daycare. Results show that parents considered teamwork an important part of the vasu process and supporting the child's development.

The results can be utilised by the commissioner in developing the vasu process. A further study could be made of children's and teacher's experiences of the vasu process or on the effects of an individual vasu on child's development, growth and learning. Parents' or teachers' experiences of parental cooperation could also be researched further.

Language
Finnish

Pages
Appendices 7
Pages of Appendices 10

Keywords
Early childhood education, vasu, early learning plan

Sisältö

1	Johdanto.....	5
2	Varhaiskasvatus.....	6
2.1	Varhaiskasvatuksen tehtävä.....	6
2.2	Varhaiskasvatusta ohjaava laki ja säädökset.....	7
2.3	Varhaiskasvatuksen tavoitteet.....	8
3	Varhaiskasvatussuunnitelma.....	9
3.1	Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet.....	9
3.2	Lapsen henkilökohtainen varhaiskasvatussuunnitelma.....	11
3.3	Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma Liperissä.....	15
4	Kasvatusyhteistyö varhaiskasvatuksessa.....	17
4.1	Kasvatusyhteistyö.....	18
4.2	Kasvatusyhteistyön merkitys.....	20
4.3	Kasvatusyhteistyön mahdollisuudet ja järjestäminen.....	21
5	Opinnäytetyön lähtökohdat.....	23
5.1	Toimeksiantajan esittely.....	23
5.2	Opinnäytetyön tarkoitus ja tehtävä.....	24
5.3	Aikaisemmat tutkimukset.....	25
6	Opinnäytetyön menetelmälliset valinnat ja toteutus.....	27
6.1	Laadullinen tutkimusote.....	27
6.2	Teemahaastattelu.....	28
6.3	Aineistolähtöinen sisällönanalyysi.....	30
7	Tulokset.....	34
7.1	Yhteistyö ja vuorovaikutus.....	34
7.2	Kokemuksia vasukeskusteluista.....	36
7.3	Vasun toteutuminen, vaikutukset ja arviointi.....	38
8	Johtopäätökset.....	40
8.1	Yhteistyön merkitys vanhemmille.....	40
8.2	Vasu yhteistyön välineenä lapsen kasvun tukemisessa.....	42
8.3	Vanhempien kokemukset lapsen huomioinnista ja vasun vaikutuksista.....	44
8.4	Vasun toteutuminen ja sen arviointi.....	46
9	Pohdinta.....	47
9.1	Eettisyys ja luotettavuus.....	48
9.2	Jatkotutkimusideat ja tutkimuksen hyödynnettävyys.....	50
9.3	Ammatillinen kasvu.....	52
	Lähteet.....	53

Liitteet

Liite 1	Teemahaastattelurunko
Liite 2	Saatekirje vanhemmille
Liite 3	Esimerkki suostumuslomakkeesta
Liite 4	Tutkimuslupa
Liite 5	Analyysipolku
Liite 6	Esimerkkejä analyysistä
Liite 7	Opetushallituksen kuvaus vasuprosessista

1 Johdanto

Moni tuore tutkimus on osoittanut varhaiskasvatuksella olevan lasten elämään pitkälle yltävä vaikutus. Varhaiskasvatuksessa pyritään tukemaan jokaisen lapsen yksilöllistä kehitystä sekä mahdollistamaan lasten yhdessä oppimista. Varhaiskasvatuksen avulla voidaan tasoittaa lasten erilaisista kotitaustoista seuraavia eroja. Varhaiskasvatus luo lapsen oppimiselle vahvaa pohjaa, mikä voi olla hyödyksi myöhemmällä koulu-uralla. (Koivula, Siippainen & Erola-Pennanen 2017, 9.)

Varhaiskasvatus elää jatkuvassa muutoksessa. Viimeisimpiä uudistuksia ovat olleet varhaiskasvatuslain uudistuminen vuonna 2018 ja opetushallituksen vuonna 2016 julkaisemat varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. Uusin uudistus on vuoden 2018 varhaiskasvatussuunnitelman perusteet, jotka astuvat voimaan syksyllä 2019. Uudistukset vaikuttavat niin varhaiskasvatuksen järjestämiseen kuin sisältöönkin. Uudistuksien lomassa on järkevää tarkastella ja arvioida varhaiskasvatuksen laatua ja toteutumista. Arviointi ja laadun tarkkailu on tärkeää varhaiskasvatuksen laadukkaan kehittämisen ja toteutuksen kannalta. Tärkeässä roolissa varhaiskasvatuksen kehittämisessä ovat vanhempien kokemukset ja näkemykset varhaiskasvatuksesta ja sen toteutumisesta.

Tässä opinnäytetyössä selvitettiin teemahaastatteluiden avulla, millaisia kokemuksia vanhemmilla on lapsen henkilökohtaisesta varhaiskasvatussuunnitelmasta Liperin varhaiskasvatuksessa. Selvityksessä keskityttiin vanhempien kokemuksiin vuoden 2016 varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden voimaantulon jälkeen. Opinnäytetyön tarkoituksena oli auttaa Liperin varhaiskasvatusta lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaprosessin kehittämisessä. Vanhempien kokemuksia selvittämällä opinnäytetyö antaa vanhemmille äänen, mahdollisuuden antaa palautetta ja olla osallisena varhaiskasvatuksen laadun arvioinnissa ja kehittämisessä.

2 Varhaiskasvatus

2.1 Varhaiskasvatuksen tehtävä

Varhaiskasvatus on lapsiperheille vsuunnattua toimintaa. Varhaiskasvatuksen ydintehtäviä ja tavoitteita ovat lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen tukeminen, sekä lapsen hyvinvoinnin edistäminen. (Opetushallitus 2018.) Varhaiskasvatus on suunnitelmallinen ja tavoitteellinen kokonaisuus, jonka tulee olla pedagogiikkaan painottunutta. Varhaiskasvatuksen muotoja ovat päiväkotitoiminta, perhepäivähoito ja avoin varhaiskasvatus. (Varhaiskasvatuslaki 540/2018, 1 – 2 §.) Päiväkodin ja perhepäivähoidon lisäksi myös kerhotoiminta on osa varhaiskasvatusta. (Opetushallitus 2018).

Kaikilla alle kouluikäisillä lapsilla on oikeus osallistua varhaiskasvatukseen. Vanhemmat voivat itse päättää osallistuvatko heidän lapsensa varhaiskasvatukseen vai eivät. (Opetushallitus 2018.) Voimassa oleva varhaiskasvatuslaki (540/2018) määrää lapsen oikeudesta varhaiskasvatukseen. Varhaiskasvatuksessa tehdään yhteistyötä eri ammatillisten tahojen ja lasten vanhempien kanssa. Muun muassa lastensuojelu, terveydenhuolto, koulu, puhe-terapia ja sairaala ovat tahoja, joiden kanssa varhaiskasvatus on tarpeen vaatiessa yhteistyössä lapsen tukemiseksi. (Koivunen 2009, 11 – 12.)

Varhaiskasvatus on pedagogista toimintaa, joka painottuu kasvatukseen, opetuksen ja hoidon kokonaisuuteen. Työntekijöiden, lasten ja ympäristön vuorovaikutus ovat keskeisessä roolissa, kun varhaiskasvatuksen pedagogista toimintaa toteutetaan käytännössä. Varhaiskasvatuksen pedagogiikka perustuu kasvatus- ja varhaiskasvatukselliseen tietoon. Pedagogiikalla tarkoitetaan lasten hyvinvoinnin ja oppimisen tukemiseksi suunniteltua, tavoitteellista toimintaa. (Opetushallitus 2016, 20 – 21.)

Varhaiskasvatuksen kansainvälinen määritelmä nimeää varhaiskasvatuksen koulutetun henkilöstön vetämäksi ryhmämuotoiseksi, tavoitteelliseksi opetus- ja kasvatustoiminnaksi. Toimintaa määrittää nimenomaan pedagoginen toiminta. Varhaiskasvatus, jossa ei

ole pedagogista toimintaa, on pelkkää lapsen päivähoitoa. (Heinonen, Iivonen, Korhonen, Lahtinen, Muuronen, Semi & Siimes 2016, 25 – 26.)

2.2 Varhaiskasvatusta ohjaava laki ja säädökset

Varhaiskasvatusta ja sen järjestämistä ohjaavat erilaiset lait ja säädökset. Varhaiskasvatusta ohjaavissa laissa ja säädöksissä korostetaan lapsen oikeutta hyvään hoitoon, opetukseen ja kasvatukseen. Varhaiskasvatustalaki on merkittävä suunnanantaja varhaiskasvatuksen tavoitteille ja periaatteille. Varhaiskasvatustalain lisäksi perustustalaki ja varhaiskasvatussuunnitelman perusteet ovat lainvoimaisia säädöksiä, joita kuntien tulee noudattaa omia varhaiskasvatustalajia järjestäessään. Varhaiskasvatustuksen järjestämisessä ja toteutuksessa pätevät myös YK:n lasten oikeuksien sopimus, sosiaalihuoltoon liittyvät säädökset, sekä muu lainsäädäntö ja sopimukset, jotka vaikuttavat Suomen toimintaan. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet toimivat valtakunnallisena määräyksenä ja ovat näin lain ohella velvoittavia. (Opetushallitus 2016, 14 – 15.)

Varhaiskasvatustalaki uudistettiin vuonna 2018. Vuoden 2018 varhaiskasvatustalaki astui voimaan 1.9.2018 ja kumosi aiemman vuoden 1973 varhaiskasvatustalain. Laki määrää yksityiskohtaisesti lapsen oikeudesta varhaiskasvatukseen, varhaiskasvatustuksen järjestämisestä, toteutuksesta ja arvioinnista. Laki määrää myös muun muassa varhaiskasvatustuksen henkilöstön koulutustasosta ja henkilöstömitoituksesta. (Varhaiskasvatustalaki 549/2018.)

Opetushallitus on vastuussa varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden laatimisesta. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet pohjautuvat lakiin. Perusteiden tarkoituksena on yhdenvertaistaa varhaiskasvatusta ja ohjata sen laadukasta toteutumista. Perusteet määräävät muun muassa varhaiskasvatustuksen sisällöstä ja monialaisesta yhteistyöstä. (Varhaiskasvatustalaki 540/2018, 21 §.)

2.3 Varhaiskasvatuksen tavoitteet

Varhaiskasvatuslaissa säädetään varhaiskasvatuksen valtakunnallisista tavoitteista. Lain asettamat tavoitteet ohjaavat varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa asetettuja tavoitteita. Ne ohjaavat paikallisen varhaiskasvatussuunnitelman ja varhaiskasvatuksen laatimista, toteutusta ja arviointia. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet mukailevat varhaiskasvatuslaissa säädettyjä tavoitteita. (Opetushallitus 2016, 15.)

Varhaiskasvatuslaki määrittää, että lapsille järjestettävän varhaiskasvatuksen tavoitteina tulee olla lapsen kokonaisvaltaisen kasvun ja kehityksen edistäminen. Tavoitteina tukee olla myös turvallisen, kehittävän ja oppimista edistävän varhaiskasvatusympäristön varmistaminen. (Varhaiskasvatuslaki 540/2018. 1 – 3 §.) Varhaiskasvatuksen tavoitteissa asetetaan painoarvoa lasten oikeudelle saada laadukasta varhaiskasvatusta. Tavoitteissa korostetaan lapsen kokonaisvaltaisen kehityksen ja hyvinvoinnin tukemista, sekä pohjan luomista tasa-arvoiselle, yhdenvertaiselle oppimiselle ja kasvulle.

Varhaiskasvatuslaissa varhaiskasvatuksen tavoitteet on määritelty tarkasti ja laajasti. Tavoitteina on muun muassa edistää jokaisen varhaiskasvatukseen osallistuvan lapsen kokonaisvaltaista kasvua, hyvinvointia, kehitystä ja terveyttä, sekä järjestää monipuolista ja pedagogista, kulttuuriperintöön pohjautuvaa toimintaa. Varhaiskasvatuslain tavoitteissa nostetaan esille tavoite yhteistyöhön lapsen vanhempien kanssa lapsen yksilöllisten tuen tarpeiden tunnistamiseksi sekä lapsen kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin ja kehityksen tukemiseksi. Yhteistyötä tavoitellaan tarvittaessa myös monialaisen yhteistyön avulla. Tämän lisäksi tavoitteissa painotetaan varhaiskasvatustyön lapsilähtöisyyttä, lasten kokonaisvaltaisen tasa-arvon edistämistä, turvallista oppimisympäristöä, lasten osallisuutta varhaiskasvatuksessa, lasten vuorovaikutustaitoja ja lasten suvaitsevaisuuden kehittämistä. (Varhaiskasvatuslaki 540/2018, 3 §.)

Ensimmäiset vuodet ovat lapselle merkittäviä kasvun ja kehityksen kannalta, sillä aivot vielä kehittyvät ja muotoutuvat näiden ikävuosien aikana. Lapsen perheen lisäksi varhaiskasvatuksessa olevilla muilla lapsilla ja aikuisilla on valtava vaikutus lapsen kehittymiseen ja kasvuun. Sosiaalinen vuorovaikutus muiden kanssa muokkaa lapsen toimintata-

poja, tunnekokemuksia ja kasvua merkittävästi, joten on tärkeää, että kiinnitetään huomiota siihen, millä tavalla lapsen kanssa toimitaan vuorovaikutuksessa, ja kuinka lasta voidaan parhaiten tukea. (Kanninen & Sigfrids 2012, 27 – 28.)

Monet kansainväliset tutkimukset osoittavat, että hyvä ja laadukas varhaiskasvatus ovat lapselle hyväksi myös tulevaisuudessa. Laadukkaan varhaiskasvatuksen sanotaan ehkäisevän syrjäytymistä ja tukevan myöhempää akateemista kyvykkyyttä. Varhaiskasvatus tukee lapsen tulevaisuutta, koska lapsen merkittävin kehitys tapahtuu ennen kouluikää, ja varhaiskasvatuksessa saatu tuki muun muassa oppimiseen ja vuorovaikutustaitoihin tukee lasta myös myöhemmin tulevaisuudessa. (Kalliala 2012, 245.)

Varhaiskasvatuksen merkitys lapselle voi olla valtava lapsen tulevaisuuden kannalta. Varhaiskasvatuksen tavoitteet pyrkivät tukemaan lapsen kasvua, kehitystä ja oppimista niin, että se tukee lasta myös myöhemmässä elämässä muun muassa kouluelämään siirtyessä. Tarkoituksena on tarjota lapselle ympäristö, jossa hän voi opetella toimimaan vertaistensa kanssa ja kehittää omaa oppimisen taitoaan, näin tukien lapsen elinikäistä oppimista. Vaikutukset lapsen kehitykseen pidemmällä ajanjaksolla näkyvät esimerkiksi lapsen koulupolussa koulun sujuvuudessa ja lapsen positiivisena suhtautumisena oppimiseen. Erityisen suuria varhaiskasvatuksen tuomat positiiviset vaikutukset ovat sellaisilla lapsilla, joiden kehityksessä tai oppimisessa on haasteita, tai jotka tulevat vaikeista elinoloista. (Karila 2016, 13 – 14, 42.)

3 Varhaiskasvatussuunnitelma

3.1 Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet

Varhaiskasvatuksen toimintaa ohjaavat opetushallituksen laatimat varhaiskasvatustalakiin perustuvat valtakunnalliset varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden pohjalta kunnat ja kaupungit laativat omat, alueelliset varhaiskasvatussuunnitelmat varhaiskasvatuspalveluidensa suunnanantajiksi. (Opetushallitus 2018.) Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet toimivat valtakunnallisena määräyksenä.

Tämä tarkoittaa sitä, että kunnat ja kaupungit ovat velvoitettuja järjestämään varhaiskasvatusta ja toteuttamaan sitä suunnitelman mukaisesti. (Opetushallitus 2016, 8.)

Ensimmäiset varhaiskasvatussuunnitelman perusteet julkaistiin vuonna 2003 yhtenäistämään ja ohjaamaan Suomen varhaiskasvatuksen sisällön kehittämistä. (Kalliala 2012, 41.) Tämän jälkeen perusteita on päivitetty ja niistä on julkaistu uusia painoksia, joista viimeisimpänä voimassa olevaa vuoden 2016 perusteita käsitellään tässä opinnäytetyössä. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet ovat ohjenuora, joka määrää sitä, mitä varhaiskasvatuksen täytyy pitää sisällään ja kuinka se tulee toteuttaa. Vuoden 2016 varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa painotetaan erityisesti varhaiskasvatuksen pedagogista sisältöä. (Ahonen 2017, 8.)

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet määrittävät kokonaisuuden kolmitasoiseksi; valtakunnallinen varhaiskasvatussuunnitelman perusteet, paikallinen varhaiskasvatussuunnitelma sekä lapsen henkilökohtainen varhaiskasvatussuunnitelma. Toisin sanottuna valtakunnalliset varhaiskasvatussuunnitelman perusteet asettavat velvoitteet, joiden mukaan tulee toimia. Valtakunnallisten velvoitteiden pohjalta luodaan alueelliset varhaiskasvatussuunnitelmat, joita toteutetaan alueen toimipisteissä. Toimipisteissä jokaiselle ryhmään osallistuvalla lapselle pyritään tekemään oma henkilökohtainen varhaiskasvatussuunnitelma. (Opetushallitus 2016, 8.)

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden tarkoitus on ohjata varhaiskasvatuksen toteuttamista yhdenvertaisesti koko maassa. Perusteiden pyrkimyksenä on auttaa varhaiskasvatusta toteuttamaan varhaiskasvatuksen laissa säädettyjä tavoitteita, ja kehittää varhaiskasvatuksen laatua. Perusteet pitävät sisällään määräykset varhaiskasvatuksen toteuttamisesta, huoltajien ja varhaiskasvatuksen henkilökunnan sekä monien alojen välisestä yhteistyöstä. Tämän lisäksi perusteet pitävät sisällään myös määräykset lapsen henkilökohtaisen varhaiskasvatussuunnitelman sisällöstä. (Varhaiskasvatuslaki 540/2018, 21 §.)

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden arvot pohjautuvat laissa määriteltyihin tavoitteisiin ja toimintatapoihin sekä YK:n lapsen oikeuksien julistuksessa nimettyihin päämääriin. Lapsen oikeuksien sopimuksessa määrätään, että lapsen tervettä elämää täytyy pyrkiä edistämään, ja hänelle tulee varmistaa laadukas kasvatusta. Varhaiskasvatussuunnitel-

man perusteiden yksi tavoite varhaiskasvatuksen yhdenvertaisen toteutumisen ja ohjaimisen ohella auttaa varhaiskasvatuksen laadun kehittämisessä, ja näin edesauttaa lapsen oikeuksien sopimuksen periaatteiden toteutumista. Työntekijöiden ammatillista tietoisuutta sekä vanhempien osallisuutta lisäämällä pyritään edistämään yhdenvertaisuuden toteutumista. Lapsen yksilöllisen varhaiskasvatussuunnitelman avulla pyritään edistämään lapsen hyvinvointia ja tukemaan lapsen kokonaiskehitystä. Lasten yksilöllisyys pyritään huomioimaan vasussa niin, että toiminta toteutetaan lapselle suotuisalla tavalla muun muassa pienryhmätoiminnan tai liikunnallisuuden kautta. (Kaskela & Kronqvist 2007, 10 – 11, 18 – 19.)

3.2 Lapsen henkilökohtainen varhaiskasvatussuunnitelma

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet sekä varhaiskasvatuslaki velvoittavat, että kaikille varhaiskasvatukseen osallistuville lapsille tulee laatia oma varhaiskasvatussuunnitelma yhdessä lapsen, huoltajan ja varhaiskasvatuksen henkilöstön kanssa. Lapsen henkilökohtainen varhaiskasvatussuunnitelma eli vasu perustuu ensisijaisesti lapsen etuun ja omiin tuen tarpeisiin. Lapsen vasu on työväline varhaiskasvatuksen henkilöstölle. Vasuun asetetut tavoitteet luovat pohjaa varhaiskasvatuksen pedagogiselle toiminnalle, ja ohjaavat toiminnan suunnittelua. (Costiander 2017, 47.)

Päiväkodissa tai perhepäivähoidossa olevalle lapselle on laadittava henkilökohtainen varhaiskasvatussuunnitelma lapsen kasvatuksen, opetuksen ja hoidon toteuttamiseksi. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan on kirjattava tavoitteet lapsen varhaiskasvatuksen toteuttamiseksi lapsen kehitystä, oppimista ja hyvinvointia tukevalla tavalla sekä toimenpiteet tavoitteiden toteuttamiseksi. Lisäksi suunnitelmaan kirjataan lapsen tuen tarve, tukitoimenpiteet ja niiden toteuttaminen. (Varhaiskasvatuslaki 540/2018, 23 §.)

Lapsen henkilökohtaisessa varhaiskasvatussuunnitelmassa huomioidaan lapsen kokonaisvaltainen kehitys, ja laaditaan suunnitelma yhdessä vanhempien kanssa lapsen kehityksen tukemiseksi. Suunnitelman on oltava joustava, ja siinä täytyy huomioida lapsen omat erityistarpeet. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmassa huomioidaan kolme näkökulmaa; lapsi, vanhemmat ja työntekijät. Näin pyritään siihen, että lapsen varhaiskasvatus voidaan suunnitella lasta tukevaksi ja mielekkääksi. (Kaskela & Kronqvist 2007, 10 – 11.) Varhaiskasvatussuunnitelma sisältää myös lapsen katsomuksellisen ja kulttuurisen

taustan, sekä mahdolliset terveydelliset tarpeet, jotka tulee ottaa varhaiskasvatuksen toiminnassa huomioon, kuten esimerkiksi sairaudet tai lääkehoito. (Opetushallitus 2016, 10).

Lapsen henkilökohtaisen vasun tekeminen on melko uusi ilmiö suomalaisessa varhaiskasvatuksessa. Pakolliseksi lapsen vasun tekeminen muuttui vasta vuoden 2016 varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa. Tätä ennen vasun tekeminen jokaiselle lapselle yksilöllisesti oli suositus, mutta ei velvoite. Nyt varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden lisäksi varhaiskasvatustaki takaa sen, että jokaiselle lapselle tulee tehdä oma varhaiskasvatussuunnitelma. (Varhaiskasvatustaki 540/2018, 23 §.)

Sen lisäksi, että jokaiselle lapselle on pakollista tehdä henkilökohtainen varhaiskasvatussuunnitelma, sen tekeminen on kannattavaa. Henkilökohtaisen vasun ideana on jokaisen lapsen yksilöllinen huomiointi niin, ettei yhdenkään lapsen mahdolliset tuen tarpeet jää huomaamatta. (Kalliala 2012, 109 – 110.) Lapsen vasun avulla pyritään huomioimaan, kuinka jokaisen lapsen kokonaisvaltaista kehitystä ja oppimista voidaan tukea juuri hänelle sopivalla tavalla. Lapsen oppimistaitojen tukeminen on tärkeää muun muassa myöhemmän koulussa pärjäämisen kannalta. Lapsi hyötyy yksilöllisestä tuesta, sillä varhaislapsuudessa opitut taidot tukevat lasta tutkitusti myös tulevaisuudessa, jopa ehkäisten mahdollista syrjäytymistä. (Kalliala 2012, 245.)

Lapselle tehdään oma vasu lapsen aloittaessa varhaiskasvatuksessa. Uudet varhaiskasvatussuunnitelman perusteet määrittelevät aiempaa yksityiskohtaisemmin ja tarkemmin lapsen henkilökohtaista varhaiskasvatussuunnitelmaa. Yksi keskeinen varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa esiintyvistä periaatteista on lapsen osallisuus. (Ahonen 2017, 22 – 25.)

Osallisuudella tarkoitetaan tuntemusta siitä, että on osa jotakin. Varhaiskasvatuksen kohdalla tämä tarkoittaa esimerkiksi lapsen olemista osana päiväkotiryhmää. Osallisuus ei kuitenkaan tarkoita vain mukana olemista, vaan myös osallistumista. Kun lapsi on osallinen omassa varhaiskasvatuksessaan, hänellä on mahdollisuus vaikuttaa itseään koskeviin asioihin ja varhaiskasvatuksen toimintaan. Tuntemus siitä, että on osallinen omassa sosiaalisessa verkostossaan, tukee yksilön hyvinvointia. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2017.)

”Lapsen varhaiskasvatusta suunniteltaessa, toteutettaessa ja arvioitaessa lapsen mielipide ja toivomukset on selvitettävä ja otettava huomioon hänen ikänsä ja kehityksensä edellyttämällä tavalla.” (Varhaiskasvatustilanne 540/2018, 20 §.)

Lapsen osallisuudesta määrätään niin Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2016), varhaiskasvatustilanteissa (540/2018, 20 §.) kuin YK:n lasten oikeuksien sopimuksessakin. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2016) mainitaan, että varhaiskasvatuksen tehtävänä on tukea lasten osallistumisen sekä vaikuttamisen taitojen kehittymistä. Tämä näkyy muun muassa niin, että lapset voivat suunnitella, toteuttaa ja arvioida varhaiskasvatuksen toimintaa yhdessä työntekijöiden kanssa. On työntekijöiden vastuulla, että jokainen lapsi saa mahdollisuuden vaikuttaa ja osallistua toimintaan. (Turja 2017, 38.)

Lapsen täytyy saada kokemus siitä, että häntä itseään ja hänen ajatuksiaan arvostetaan. Lasten toiveidenhuomiointi päiväkodissa auttaa lasta kokemaan, että häntä arvostetaan. Kokiessaan olonsa arvostetuksi ja pystyvänsä vaikuttamaan toimintaan, lapsen osallisuuden kokemus vahvistuu. Näin pyritään edistämään lapsen hyvää lapsuutta ja lapsen mahdollisuutta vaikuttaa omaan ympäristöönsä. (Kaskela & Kronqvist 2007, 19 – 20.)

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet painottavat erityisesti sitä, kuinka tärkeää lapsen vasussa on huomioida lapsen omat mielipiteet ja toiveet. Perusteet korostavat oppimiskäsitystä, jossa lasta tarkastellaan aktiivisena toimijana. Täten myös lapsen vasussa tulee huomioida lapsen oma näkökulma asiaan, kuten lapsen mielipiteet ja toiveet. Lapsen näkökulman kuuleminen hänen henkilökohtaisen varhaiskasvatussuunnitelmansa luomisessa on osa lapsen osallistamista. Varhaiskasvatuksen henkilöstön tehtävänä on selvittää, kuinka he voivat parhaiten huomioida lapsen näkökulman. Vanhempien lasten kanssa voidaan keskustella tämän näkemyksistä vasuun liittyvien asioiden suhteen, mutta pienempien lasten kanssa heidän näkökulmansa huomioon ottaminen voi olla hankalampaa. Lapsen näkökulman huomioon ottamisessa apuvälineinä voidaan käyttää erilaisia keskustelua herättäviä työvälineitä, kuten esimerkiksi kuvakortteja ja havainnointia. Etenkin pienten lasten parissa havainnointi on merkittävin tapa ottaa lapsen oma näkökulma huomioon. (Ahonen 2017, 22 – 25.)

Lapsen vasun keskiössä on nimenomaan lapsi ja hänen omat tuen tarpeensa. Koska lapsen vasu on lapsen tukemista varten, on tärkeää, että siinä muistetaan huomioida lapsen kiinnostuksen kohteet ja lapselle tärkeät asiat. Kun varhaiskasvatuksen toimintaa rakennetaan lapselle kiinnostavien ja tärkeiden asioiden varaan, lapsen motivaatio toimintaan osallistumiseen kasvaa, ja lapsi saa yksilöllisempää tukea. (Ahonen 2017, 22 – 25.)

Lapsen henkilökohtaisessa varhaiskasvatussuunnitelmassa varhaiskasvatukselle asetettujen tavoitteiden avulla voidaan suunnitella esimerkiksi ryhmäkohtaista toimintaa, sekä kehittää varhaiskasvatuksen kasvuympäristöä. Lasten varhaiskasvatussuunnitelmien toteutumista tulee arvioida vähintään vuosittain. Lapsen vasua arvioitaessa keskitytään siihen, onko sovituista järjestelyistä ja toimenpiteistä pidetty kiinni, ja ovatko ne tukeneet lapsen kehitystä ja hyvinvointia. (Opetushallitus 2016, 10.)

Lasta voidaan osallistaa hänen oman vasunsa suhteen myös varhaiskasvatussuunnitelman arvioinnissa. Ahonen (2017) korostaa, että lapsen osallistaminen voi tuoda helposti loogisia vastauksia mahdollisiin varhaiskasvatukseen liittyviin pulmiin kyseisen lapsen kohdalla. Lasta osallistamalla hänen vasunsa laatimisessa ja toteutuksessa, tuodaan lapsi kuulluksi sekä löydetään ratkaisuja vasuun liittyviin haasteisiin. (Ahonen 2017, 25.)

Vuoden 2016 varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden mukaan lapsen vasun tulee keskittyä lapsen edun tavoittelemiseen sekä lapsen yksilöllisiin tarpeisiin. Lapsen vasussa ideana on pohjata toimintaa lapsen mielenkiinnonkohteisiin. Tavoitteena on rakentaa varhaiskasvatuksen pedagoginen toiminta niin, että se tukee lapsen yksilöllisiä tarpeita ja kiinnostuksen kohteita. Kun toiminta tehdään lapselle hänen kiinnostuksen kohteitaan mukailevaksi, lasta pyritään motivoimaan hänen tarpeitaan tukevaan toimintaan. (Ahonen 2017, 22 – 24.)

Yhdeksi vasukeskustelun tavoitteeksi voidaan asettaa se, että sekä varhaiskasvatuksen työntekijä, että lapsen vanhemmat pääsevät yhteisymmärrykseen siitä, millä tavalla lapsen varhaiskasvatusta toteutetaan. Toisinaan lapsen vanhempien voi olla hankalaa hahmottaa, mitä kaikkea vasu pitää sisällään. Konkreettiset esimerkit lapsiryhmän toimintakulttuurista voivat auttaa vanhempia saamaan todenmukaisen käsityksen siitä, kuinka lapsen arki varhaiskasvatuksen ryhmässä muodostuu. Osa varhaiskasvatuksen työntekijöi-

den ammattitaitoa on kyky osata toimia myös sellaisissa tilanteissa, joissa lapsen vanhemmilla on erilainen käsitys siitä, mitkä ovat varhaiskasvatuksen tavoitteita. (Gyekye & Lamminmäki-Vartia 2017, 97 – 105.)

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet eivät määrittele, millaisessa muodossa lapsen vasun tulee olla. Perusteiden pohjalta on tehty alueellisesti valmiita lomakepohjia lapsen henkilökohtaista vasua varten. Alueelliset varhaiskasvatussuunnitelmat voivat määrittää toimipaikkojen tapoja edetä lapsen vasun toteutuksessa. Aikaisemmin lapsen vasua varten luodut asiakirjapohjat eivät ole keskittyneet riittävästi lapsen taitojen kehittymisen tukemiseen pedagogisesta näkökulmasta, ja tähän toivotaan uusissa varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa muutosta. (Ahonen 2017, 22 – 24.)

3.3 Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma Liperissä

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma etenee prosessimuotoisesti. Prosessi alkaa, kun lapsen on aika aloittaa varhaiskasvatus ja perhe tutustuu lapsen tulevaan hoitopaikkaan. Prosessi päättyy, kun lapsen varhaiskasvatus loppuu. Varhaiskasvatuksen aloittaminen on sekä lapselle että vanhemmalle suuri askel. Tilanne vaatii toimivaa vuorovaikutusta perheen ja työntekijöiden välillä, etenkin varhaiskasvatussuunnitelmaa tehdessä. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaprosessi alkaa perheen tutustuessa lapsen hoitopaikkaan, ja osallistuu aloituskeskusteluun. Aloituskeskustelu käydään lapsen aloittaessa päivähoidon ensimmäistä kertaa. Keskustelussa vanhemmille annetaan mahdollisuus kertoa odotuksistaan, toiveistaan ja mahdollisista peloistaan. Työntekijän tehtävänä on kuunnella vanhempia, sopia asioista ja luoda pohjaa yhteistyölle vanhempien kanssa. (Kaskela & Kronqvist 2007, 5, 12.)

Vasuprosessiin sisältyy lapsen varhaiskasvatuksen aloitus, vasukeskustelu, vasun tekeminen, vasun toteuttaminen, päivittäminen ja arviointi. Vasuprosessi alkaa lapsen aloittaessa varhaiskasvatuksen ja lapsen totuttelusta päivähoidon. Työntekijät havainnoivat lasta, lapsen taitoja, kiinnostuksenkohteita ja tuen tarpeita. Lapsen oltua päivähoidossa jonkin aikaa lapsi, lapsen vanhemmat ja vasun tekevä työntekijä kokoontuvat vasukeskusteluun keskustelemaan lapsen varhaiskasvatuksesta, lapsen ja vanhempien näkemyk-

sistä, ja tekemään lapsen vasun. Vasukeskustelun ja vasun teon jälkeen varhaiskasvatukseen arjessa toteutetaan vasussa sovittuja asioita. Seuraavaksi vasua tulee arvioida ja tarvittaessa päivittää. Vasun arvioinnin ja päivittämisen suhteen eri toimipaikoilla on erilaisia käytäntöjä. Vasua ja sen toteutumista tulee arvioida ainakin kerran vuodessa. Arvioinnin jälkeen tai sen yhteydessä lapselle voidaan tehdä uusi vasu, tai lapsen edellistä vasua voidaan päivittää. Vasun arviointi, päivittäminen ja tekeminen jatkuvat lapsen koko varhaiskasvatuksen ajan, kunnes lapsi lähtee varhaiskasvatuksesta, ja siirtyy esiopetukseen. Liitteessä 7 opetushallitus kuvaa hyvin vasuprosessin jatkumoa. (Opetushallitus 2019.)

Liperin kunnan varhaiskasvatussuunnitelma on rakennettu valtakunnallisten varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden pohjalta varhaiskasvatukseen perustuen. Varhaiskasvatussuunnitelma ohjaa varhaiskasvatuksen toimintaa. Se asettaa toiminnalle tavoitteita ja ohjaa varhaiskasvatuksen pedagogista toimintaa. (Liperin kunta 2017, 1, 28.)

Liperin varhaiskasvatuksessa lapsen oma varhaiskasvatussuunnitelma laaditaan yhdessä lapsen, lapsen huoltajien sekä varhaiskasvatuksen henkilökunnan kanssa. Liperin varhaiskasvatuksessa lapsi on aina mukana keskustelussa hänen varhaiskasvatussuunnitelmaansa tehdessä. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma on Liperin kunnassa sähköinen ja aina nähtävissä lapsen huoltajille ja henkilökunnalle. (Liperin kunta 2017, 29 – 30.)

Lasta kuullaan hänen varhaiskasvatussuunnitelmaan teossa, ja hänen mielipiteensä otetaan huomioon. Lapsen ääni pyritään tuomaan esille osallistavilla keinoilla, kuten sadutuksen, videoinnin tai taiteen kautta. Lapsi on näin aina mukana hänen varhaiskasvatussuunnitelmaansa laatiessa. Suunnitelmakeskustelussa työntekijät ja huoltajat pohtivat yhdessä, mitkä ovat lapsen vahvuuksia ja mielenkiinnonkohteita. Keskustelun avulla pyritään asettamaan lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan pedagogisia tavoitteita ja toimenpiteitä, joiden avulla pyritään tukemaan lapsen kasvua ja kehitystä varhaiskasvatuksessa. (Miinalainen 2018.)

Hoitopaikkaan ja varhaiskasvatukseen tutustumisen ja totuttelun jälkeen lapselle laaditaan varhaiskasvatussuunnitelma. Varhaiskasvatussuunnitelmaa tehdessä olisi hyvä, jos työntekijä olisi ehtinyt tutustua lapseen ja ehtinyt havainnoida tätä. Ennen lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laatimista varhaiskasvatuksen henkilökunta havainnoi lasta var-

haiskasvatuksessa ja kirjaa tekemänsä havainnot ylös. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma toimii työvälineenä varhaiskasvatuksen henkilökunnalle. Kaikista varhaiskasvatuksen ryhmän lapsen varhaiskasvatussuunnitelmista muodostuu pohja varhaiskasvatuksen ryhmän omaan varhaiskasvatussuunnitelmaan, joka ohjaa ryhmässä tapahtuvaa toimintaa. (Liperin kunta 2017, 29 – 30.)

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa arvioidaan yhdessä huoltajien ja varhaiskasvatuksen henkilöstön kanssa. Suunnitelmaan kirjattujen tavoitteiden toteutumista arvioidaan keskustelemalla ja havainnoimalla. Arvioinnilla pyritään edistämään toiminnan kehittämistä. (Liperin kunta 2017, 61.)

4 Kasvatusyhteistyö varhaiskasvatuksessa

Varhaiskasvatuslaki määrittää varhaiskasvatuksen ja kodin välistä yhteistyötä. Laissa sanotaan, että lasten huoltajille tulee antaa mahdollisuus vaikuttaa ja osallistua lapsen varhaiskasvatukseen, sen suunnitteluun, toteuttamiseen sekä arviointiin. Varhaiskasvatuksen toimintayksikön tulee järjestää huoltajille säännöllisesti mahdollisuuksia osallistua varhaiskasvatuksen toiminnan suunnitteluun ja arviointiin. (Varhaiskasvatuslaki 540/2018, 20 §.)

Perheen ja varhaiskasvatuksen välistä yhteistyötä on kutsuttu aiemmissa opetushallituksen varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2003, 2005, 31) nimellä kasvatuskumppanuus. Vuonna 2016 voimaan tulleissa varhaiskasvatuksen perusteissa vanhempien ja varhaiskasvatuksen välisestä yhteistyöstä ruvettiin kuitenkin puhumaan termillä kasvatusyhteistyö. Sanat kasvatuskumppanuus ja kasvatusyhteistyö ovat toisilleen lähekkäisiä termejä, joita käytetään toisinaan sekaisin, vaikka niiden sisällössä on pieniä eroavaisuuksia. Siirtyminen käsitteeseen kasvatusyhteistyö luo yhteneväisyyttä; myös esiopetuksen ja perusopetuksen opetussuunnitelmien perusteissa puhutaan kasvatusyhteistyöstä. (Heinonen 2016, 225 – 226.)

Ennen vuoden 2016 varhaiskasvatussuunnitelman perusteita totuttiin puhumaan kasvatuskumppanuudesta, ja suurin osa kasvatukselliseen yhteistyöhön liittyvästä kirjallisuudesta puhuu kasvatuskumppanuudesta. Nimityksellä kasvatusyhteistyö ei ole tehty paljon tutkimusta, eikä siitä löydy teoriakirjallisuutta yhtä runsaasti kuin kasvatuskumppanuudesta. Koska käsitteet ovat kuitenkin hyvin läheisiä keskenään, lainaan kasvatuskumppanuuden teoriaa kertoessani kasvatusyhteistyöstä. Jatkossa käytän käsitteitä kasvatuskumppanuus ja kasvatusyhteistyö sekaisin alkuperälähteessä käytetyn nimityksen mukaisesti.

4.1 Kasvatusyhteistyö

Kasvatusyhteistyöllä tarkoitetaan lapsen perheen ja varhaiskasvatuksen työntekijöiden välistä yhteistyötä lapsen kokonaisvaltaisen kasvun ja kehityksen edistämiseksi (Opetushallitus 2016, 32 – 33). Varhaiskasvatustilain (540/2018, 3 §) mukaan yksi varhaiskasvatuksen tärkeistä tehtävistä on tukea lapsen huoltajia heidän kasvatustyössään. Kasvatusyhteistyö on yksi tapa, jolla tuetaan sekä lapsen huoltajia, että varhaiskasvatuksen työntekijöitä lapsen kasvattamisessa ja kasvun tukemisessa.

Perheen ja varhaiskasvatuksen välinen yhteistyö on tärkeää lapsen varhaiskasvatusta järjestettäessä, suunniteltaessa ja toteuttaessa. Yhteistyön avulla lapsi saa varhaiskasvatuksessa oman kehityksensä ja omien tarpeidensa mukaista hoitoa, opetusta ja kasvatusta. Toimiessaan yhteistyössä varhaiskasvatus ja perhe sitoutuvat yhdessä edistämään lapsen kehitystä, oppimista sekä tervettä ja turvallista kasvua. Vastuu yhteistyön toteutumisesta on kuitenkin työntekijöillä. (Opetushallitus 2016, 32 – 33.)

Varhaiskasvatuksen ammattilaisten ja vanhempien välinen yhteistyö perustuu näkemykseen, jonka mukaan sekä vanhemmilla että työntekijöillä on tärkeää ja olennaista tietoa lapsesta. Työskentelemällä yhdessä ja jakamalla tietoa lapsesta, vanhemmat ja työntekijät voivat suunnitella lapsen varhaiskasvatusta niin, että se tukee lasta ja vastaa lapsen omiin tuen tarpeisiin. Tämä nousee erityisen merkittävään asemaan, kun lapsella on kehityksellisiä tuen tarpeita. (Kaskela & Kekkonen 2006, 19 – 20.) Tällainen tiedon jakaminen näkyy muun muassa silloin, kun lapselle luodaan henkilökohtaista varhaiskasvatussuunnitelmaa.

Varhaiskasvatuksen henkilöstön tulee olla aloitteellinen ja aktiivinen lapsen huoltajien kanssa käytävän vuorovaikutuksen ja yhteistyön takaamiseksi. Tasa-arvoinen ja kunnioitettava vuorovaikutus tukevat huoltajien ja työntekijöiden välistä yhteistyötä. Yhteistyön on oltava vuorovaikutteista. Jo päivittäiset keskustelut lapsen päivästä työntekijöiden ja vanhempien kanssa ovat yksi yhteistyön muoto. Keskustelut luovat pohjaa molemminpuoliselle luottamukselle, jonka avulla toimiva yhteistyö on mahdollista haastavissakin tilanteissa. (Opetushallitus 2016, 29 – 33.)

Koska kasvatuskumppanuuden tavoitteena on edistää lapsen kasvua ja kehitystä, on tärkeää, että kasvatusyhteistyöhön liittyvistä tavoitteista, vastuista ja arvoista keskustellaan yhdessä perheen ja työntekijöiden kanssa. Yksi tapa vahvistaa perheen ja varhaiskasvatuksen välistä yhteistyötä on lapsen henkilökohtainen varhaiskasvatussuunnitelma. Suunnitelma on yksi yhteistyön työväline, jonka avulla pyritään huomioimaan perheiden moninaisuus ja lasten omat tarpeet. Toimivalla vuorovaikutussuhteella on tärkeä rooli perheen ja työntekijöiden yhteistyössä lapsen henkilökohtaista varhaiskasvatussuunnitelmaa laatiessa. Tarkoituksena on päästä dialogiin perheen ja työntekijöiden välillä. (Opetushallitus 2016, 29 – 33.)

Kasvatuksellinen yhteistyö näkyy varhaiskasvatussuunnitelmaa laatiessa esimerkiksi silloin, kun vanhemmat jakavat tietoa, jota he omaavat lapsestaan ja kun sovitaan siitä, miten lapsen varhaiskasvatus toteutetaan ja kuinka lapsen tuen tarpeita pyritään tukemaan. Kasvatuskumppanuuden muotoja voidaan tarkastella vanhempien osallisuuden kautta. Vanhempien osallisuus on osa kasvatusyhteistyötä, ja osallisuudeksi voidaan laskea esimerkiksi osallistuminen kasvatuskeskusteluihin, vanhempainiltoihin ja tapahtumien järjestämiseen. Vanhempien osallisuus toteutuu myös päivittäisten vuorovaikutustilanteiden kautta. Yksittäiset tapahtumat koostavat jatkumoa ja vahvistavat vanhempien roolia lapsensa varhaiskasvatuksessa, ja näin myös tukevat yhteistyötä työntekijöiden kanssa lapsen kasvatuksessa. (Kaskela & Kekkonen 2006, 25 – 27.)

4.2 Kasvatusyhteistyön merkitys

Kaskela ja Kekkonen (2006) mainitsevat, että kasvatuskumppanuus varhaiskasvatuksen henkilökunnan ja perheen välillä tarjoaa perheille mahdollisuuden syventää sekä laajentaa omaa rooliaan heidän lapsensa varhaiskasvatuksessa. Varhaiskasvatuksen henkilöstön tulee vastata siitä, että kasvatusyhteistyö perheiden kanssa on asiakkuuden alusta lähtien osa varhaiskasvatuksen ja kodin yhteistyötä. Kasvatusyhteistyön periaate on, että ammatti-ihmiset ja perhe työskentelevät yhdessä. (Kaskela & Kekkonen 2006, 18–19.)

Kasvatusyhteistyö on erityisen tärkeää työntekijän työn suunnittelun kannalta. Varhaiskasvatuksen työntekijät tarvitsevat työssään omaa ja vanhempien asiantuntijuutta. Siinä missä työntekijällä on tietoa kasvatuksesta, kasvusta ja kehityksestä asiantuntijatasolla, vanhemmilla on omaan lapseen kohdistuvaa, spesifiä tietoa, jota tarvitaan yksilöllisen varhaiskasvatuksen suunnitteluun. Vanhempien omaama tieto lapsen historiasta, luonteesta, tavoista ja kotiarjesta on merkittävää lapsen kanssa tehtävän toiminnan ja hoidon suunnittelussa. (Koivunen 2009, 156.)

Kasvatuksellisen yhteistyön laadun ja lapsen kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin välillä on selkeä yhteys. Lapset viettävät suuren osan ajastaan varhaiskasvatusyksikössä, joka poikkeaa huomattavasti kodin ympäristöstä, päivärytmistä ja käytännöistä. Kodin ja päiväkodin merkitys lapsen kehitykselle on siis valtava. Kodin ja varhaiskasvatuksen erojen vuoksi on tärkeää, että vanhemmat ja työntekijät toimivat vuorovaikutuksessa keskenään, ja sopivat johdonmukaisia arvoja, tavoitteita ja käytäntöjä lapsen kanssa toimimiseen kodin ja varhaiskasvatuksen välillä olevan kuilun pienentämiseksi. (Ahonen 2017, 123.)

Kasvatusyhteistyön merkittävyys korostuu erityisesti lapsen elämän siirtymävaiheissa. Esimerkiksi siirtyminen kotoa päivähoitoon, hoitopaikan vaihdos, ryhmästä toiseen siirtyminen tai perheen elämäntilanteiden muutokset ovat tilanteita, joissa kodin ja varhaiskasvatuksen välinen yhteistyö voi auttaa lasta. Esimerkiksi siirtymätilanteessa kotoa päivähoitoon, perheen ja työntekijöiden välisellä yhteistyöllä siirtymään voidaan varautua niin, että lapsen sopeutuminen uuteen kasvuympäristöön sujuu helpommin. Lapsen varhaisia elämän siirtymä- ja muutosprosesseja pyritään ohjaamaan ja tukemaan yhteiskunnallisella tasolla muun muassa varhaiskasvatuslain, varhaiskasvatussuunnitelman sekä esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden ja perusopetukseen liittyvien ohjeistuksien

avulla. Vastaavanlaiset asiakirjat ja lait ohjaavat lapsen hyvinvoinnin, kasvun ja oppimisen tukea, sekä pyrkivät mahdollistamaan eheän jatkumon, joka tukee lapsen elinikäistä oppimista. Näiden tavoitteiden tukemisessa tarvitaan kodin ja lapsen kasvatus- ja opetushenkilöstön välistä yhteistyötä. (Karikoski & Tiilikka 2017, 78 – 79.)

Kasvatuskumppanuus ei tarkoita kasvatusvastuun siirtämistä pois lapsen vanhemmilta. Tarkoituksena on olla vanhempien rinnalla ja tukena lapsen kasvatuksessa silloin, kun siihen on tarvetta. Yhteistyö nousee erityisen tärkeään rooliin silloin, kun vanhempien taidot tai jaksaminen eivät riitä lapsen tukemiseen. Näissä tilanteissa muiden yhteistyössä mukana olevien tahojen täytyy ottaa suurempi vastuu kasvatusyhteistyöstä. Mikäli yhteistyö ei toimi, lapsi voi jäädä ilman aitoa ja riittävää tukea. (Rimpelä 2013, 31 – 32, 46.)

4.3 Kasvatusyhteistyön mahdollisuudet ja järjestäminen

Kasvatusyhteistyön järjestämisestä vastuu on työntekijällä. Kasvatuksellista yhteistyötä suunnitellessa työntekijän tulee alussa pohtia, millaista yhteistyötä hän työssään tarvitsee ja millaista yhteistyötä vanhemmat pystyvät tarjoamaan. (Koivunen 2009, 153 – 155.) On hyvä tiedostaa, että vuorovaikutussuhteen luonne riippuu aina vanhemmista. Eri vanhempien kanssa on erilaisia vuorovaikutussuhteita. Työntekijän on hyvä myös tiedostaa omat käsityksensä ja odotuksensa siitä, millaista yhteistyö vanhempien kanssa on. Myös vanhemmillä on omat käsityksensä siitä, millaista kasvatuksellinen yhteistyö on. Näiden ennakkokäsitysten takia onkin tärkeää muistaa keskustella yhteistyön odotuksista vanhempien kanssa, sekä siitä, millaiseksi vanhemmat näkevät oman osansa yhteistyössä. (Karila 2006, 95 – 97.)

Yhteistyön rajat ja taso määrittävät vanhempien kautta. Osa vanhemmista on aktiivisia tekemään yhteistyötä varhaiskasvatuksen kanssa lapsen kasvun ja kehityksen suhteen, kun taas osa vanhemmista ei ole yhtä halukkaita aktiiviseen yhteistyöhön ja kasvatuskumppanuuteen. On tärkeää huomata, että vanhempien aktiivisuutta yhteistyöhön määrittelee pitkälti perheen arki. Esimerkiksi vanhempien vuorotyö, pitkät työmatkat ja työn kuormittavuus ovat asioita, jotka vaikuttavat suoraan perheen elämäntilanteeseen. Pohdittaessa vanhempien aktiivisuutta ja mahdollisuuksia lapsen kasvatukselliseen yhteistyöhön, täytyy ottaa huomioon vanhempien halukkuuden lisäksi myös heidän jaksamisensa

ja elämäntilanteen asettamat mahdollisuudet ja esteet aktiiviselle yhteistyölle. (Koivunen 2009, 153 – 155.)

Toimiva yhteistyö pohjautuu luottamukseen ja tutustumiseen. Toisiinsa tutustumalla vanhemmat ja työntekijät rakentavat luottamusta. Luottamus rakentuu kokemusten kautta. Kun vanhempi kokee tulleen kuulluksi, vuorovaikutussuhteen laatu paranee ja luottamus kasvaa. Tämä rohkaisee syvempään osallisuuteen yhteistyössä. Myös päiväkodin käytännöt auttavat yhteistyön kehittymistä. Vanhemmille on useimmiten tärkeää kuulla lapsensa kuulumisia päivittäisissä kohtaamisissa työntekijöiden kanssa. Näin vanhemmat luovat kuvaa siitä, millaista lapsen elämä varhaiskasvatuksessa on. Molemminpuolisen luottamuksen rakentaminen vie aika ja vaatii yhteisiä kohtaamisia ja kokemuksia. (Karila 2006, 97 – 101.)

Koska lapsen päivähoidon alkaminen voi toisinaan olla hyvin tunnepitoinen tilanne vanhemmille, on työntekijän kiinnitettävä erityistä huomiota vanhempien kanssa käytävään vuorovaikutukseen. Työntekijöiden sanallistaessa ja jakaessa tietoa lapsen arjesta, vanhempien kokemus lapsen turvallisuudesta lisääntyy. Hyvän yhteistyösuhteen luominen vaatii työntekijältä kykyä kuunnella ja tukea vanhempia. Luottamuksellinen yhteistyösuhte tukee lapsen lisäksi myös vanhempia päivähoidon alkaessa. (Kanninen & Sigfrids 2012, 134 - 136.)

Kehityksellisen yhteistyön sujuvuuteen vaikuttaa vahvasti vanhempien ja työntekijöiden välinen yhteisymmärrys lapsen varhaiskasvatuksesta. Työntekijän täytyy huolehtia tiedon välittämisestä niin, että myös vanhemmat ymmärtävät lapsen varhaiskasvatuksen ja vasun pyrkimykset. Lapsen kannalta on tärkeää myös se, että lapsi saa kokemuksen vanhempien ja työntekijöiden hyvästä yhteistyösuhteesta. Lapsen on saatava kokemus siitä, että aikuiset pyrkivät yhdessä toimimaan lapsen parhaaksi. (Kanninen & Sigfrids 2012, 134 - 137.)

Kasvatuskumppanuudessa työntekijä tarvitsee ammattitaitoa, joka rakentuu vuorovaikutustaidoista ja kyvystä reflektoida omaa toimintaa ja työskentelyä. Yhteistyön alkaessa työntekijän tulee sitoutua kunnioitukseen, tasavertaisuuteen ja dialogisuuteen perheiden kanssa. (Kaskela & Kekkonen 2006, 18 – 20.) Työntekijän vuorovaikutustaitojen merki-

tys näkyy esimerkiksi siinä, kuinka hän välittää vanhemmille omaa ammatillista osaamistaan. Vuorovaikutuksessa vanhempien kanssa työntekijän tulee jakaa lapsesta olevia havaintoja ja tietoa kunnioittavasti ja asiallisesti. On myös tärkeää, että työntekijä kuulee vanhempia, heidän näkemyksiään, tietoaan ja toiveitaan arvostavasti. (Kaskela & Kekkonen 2006, 18 – 20.)

Yksi kasvatusyhteistyön perusidea on saada huoltaja kokemaan, että hänen näkemyksensä ja mielipiteensä hyväksytään ja otetaan huomioon. Vanhempien saamat osallisuuden kokemukset lapsen varhaiskasvatuksen suhteen auttavat tuntemaan, että heitä arvostetaan lapsen kasvattajana ja että heidän kanssaan halutaan tehdä yhteistyötä. Huoltajien positiiviset osallisuuden kokemukset vaikuttavat myös lapsen ja huoltajan väliseen vuorovaikutukseen positiivisesti. (Alasuutari 2003; Alasuutari 2006; Owen ym.2006; Karila 2005; Tiilikka 2005, Salo 2013, 21 – 23 mukaan.)

Kasvatuskeskustelut, kuten esimerkiksi lapsen vasukeskustelu, ovat merkittäviä kasvatuksellisen yhteistyön muodostumisen kannalta. Keskustelut muovaavat sitä, millä tavalla yhteistyö muodostuu. Keskustelun kumpikin osapuoli on vastuussa yhteistyön toteutumisesta, mutta suurempi vastuu laskeutuu työntekijälle, sillä työntekijä ja työyhteisö kantavat vastuun siitä, että yhteistyöllä on otolliset puitteet toteutua. (Karila 2006, 96 – 107.)

5 Opinnäytetyön lähtökohdat

5.1 Toimeksiantajan esittely

Opinnäytetyön toimeksiantajana toimii Liperin varhaiskasvatuksen päiväkodit. Liperin varhaiskasvatuksessa on yhteensä seitsemän päiväkotia, joista kaikkien jokainen ryhmä toimii sisarusryhmänä vertaisoppimisen takaamiseksi. Liperi tarjoaa kuntansa 5-vuotiaille maksuttoman varhaiskasvatuksen. Kunnassa on tarjolla myös perhepäivähoitoa ja kerhotoimintaa. (Liperin kunta 2019.)

Opinnäytetyön aihe nousi toimeksiantajalta keväällä 2018. Opinnäytetyön aiheeksi rajautui vanhempien kokemukset lapsen henkilökohtaisesta varhaiskasvatussuunnitelmasta ja vasukeskustelusta. Tutkimusaineisto kerättiin kolmesta eri päiväkodista.

5.2 Opinnäytetyön tarkoitus ja tehtävä

Opinnäytetyön tarkoituksena oli auttaa Liperin varhaiskasvatusta vasuprosessin kehittämisessä selvittämällä, millaisia kokemuksia vanhemmilla oli lapsen henkilökohtaisesta varhaiskasvatussuunnitelmasta. Kokemusten esille tuomisen tarkoituksena oli auttaa Liperin varhaiskasvatuksen työntekijöitä arvioimaan ja tarkkailemaan vasuprosessin laatua, sekä tarvittaessa myös kehittämään sitä. Vanhempien kokemuksia selvittämällä vanhempia kuultiin ja osallistettiin vasuprosessin arvioinnissa ja kehittämisessä.

Tehtävänä oli selvittää, millaisia kokemuksia vanhemmilla on ollut lapsen henkilökohtaisesta varhaiskasvatussuunnitelmasta. Vanhempien kokemuksia selvitettiin haastattelemalla, ja haastatteluisa keskityttiin vanhempien kokemuksiin viimeisen kahden vuoden ajalta. Kokemuksia kerättiin siis ajalta, jona vuoden 2016 varhaiskasvatussuunnitelman perusteet ovat olleet lainvoimaisia. Kokemuksia selvitettiin varhaiskasvatussuunnitelman sisällöstä, toteutumisesta ja sen tekemisestä yhdessä työntekijöiden kanssa vasukeskustelussa. Vanhempien kokemusten selvittämisen tavoitteena on tuoda Liperin varhaiskasvatuksen työntekijöille tietoon vanhempien kokemuksia koko vasuprosessista sekä näin edesauttaa vasuprosessin kehittämistä ja laadun tarkkailua.

Opinnäytetyön tutkimuskysymyksiä olivat

”Millaisia kokemuksia lasten vanhemmilla on vasukeskustelusta?”

”Millaisia kokemuksia lasten vanhemmilla on lapsen varhaiskasvatussuunnitelman sisällöstä?”

”Millaisia kokemuksia lasten vanhemmilla on lapsen varhaiskasvatussuunnitelman toteutumisesta?”

5.3 Aikaisemmat tutkimukset

Tutkimuksia tai opinnäytetöitä, joissa on tutkittu vanhempien kokemuksia lapsen varhaiskasvatussuunnitelmasta vuonna 2016 julkaistujen varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden voimaantulon jälkeen löytyy melko niukasti. Vanhempien kokemuksia vasukeskusteluista, vasusta ja kasvatusyhteistyöstä on kartoitettu monesti samalla, kun on tutkittu vanhempien osallisuuden kokemuksia. Myös valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden yksittäisien osien, kuten pedagogisen dokumentoinnin, kokemuksia on kartoitettu. Varhaiskasvatuksen työntekijöiden kokemuksia varhaiskasvatussuunnitelmasta sen sijaan on tutkittu.

Hänninen ja Keppo (2018) tutkivat kandidaattitutkielmassaan lastentarhanopettajien kokemuksia lapsen varhaiskasvatussuunnitelmasta. Tutkielman tekohetkellä uudet varhaiskasvatussuunnitelman perusteet olivat olleet voimassa jo hetken aikaa, ja koettiin aiheelliseksi tarkastella työntekijöitten kokemuksia siitä. Hänninen ja Keppo tutkivat lastentarhanopettajien kokemuksia teemahaastattelun avulla. Tutkimuksessa selvisi, että varhaiskasvatussuunnitelman uudistus oli tuonut lastentarhanopettajien työhön lisää mahdollisuuksia, mutta myös haasteita. Tästä huolimatta tutkimuksessa selvisi, että varhaiskasvatussuunnitelman uudistukseen oltiin pääosin tyytyväisiä, vaikka sen käyttöönotto ja arkeen mukaan ottaminen olisikin pitkäaikainen prosessi. (Hänninen & Keppo 2018, 5, 10, 18, 34 – 36.)

Savolainen (2018) on tehnyt opinnäytetyön ”Kasvatusyhteistyö kunnallisessa varhaiskasvatuksessa vanhempien näkökulmasta”. Opinnäytetyössään Savola selvitti vanhempien näkemyksiä kasvatusyhteistyöstä Jyväskylän kunnallisessa varhaiskasvatuksessa. Tarkoituksena oli auttaa varhaiskasvatusta kehittämään kasvatusyhteistyötä selvityksen tulosten avulla. Savola toteutti opinnäytetyönsä kyselytutkimuksena. Työssä tuli ilmi, että vanhemmat olivat melko tyytyväisiä kasvatusyhteistyöhön, ja että kasvatusyhteistyön merkitys lapsen kasvamiselle ja kehittymiselle oli selkeä. (Savolainen 2018, 13 – 14, 27.)

Liperiin on tehty varhaiskasvatuksen tiimoilta viime vuosina opinnäytetöitä muun muassa vanhempien osallisuudesta ja varhaiskasvatuksen palvelusuunnittelusta. Helminen (2018) selvitti opinnäytetyössään, millaisia kokemuksia lasten vanhemmilla on ollut varhaiskasvatuksen palvelusuunnittelusta ja ohjauksesta, sekä asiakasosallisuudesta niissä.

Opinnäytetyön tavoitteena oli saada lisää tietoa palvelunohjauksen asiakastyytyväisyydestä palvelun kehittämisen mahdollistamiseksi. Helmisen opinnäytetyössä aineisto hankittiin teemahaastattelun avulla. Opinnäytetyössä selvisi, että asiakkaiden tyytyväisyys määrittyi pitkälti sen myötä, kuinka mieleinen palvelun tulos, eli tässä tapauksessa lapsen päiväkotipaikka heille oli. (Helminen 2018, 22 – 23, 25, 45.)

Keskinen (2017) teki Liperin varhaiskasvatukseen opinnäytetyön, jossa hän tutki varhaiskasvatuksen kasvattajien kokemuksia inklusiosta päiväkodissa. Keskinen selvitti teemahaastattelulla, millaisia kokemuksia kasvattajilla oli tukea tarvitsevien lasten inklusiosta päiväkodissa. Tuloksissa Keskinen mainitsee, että inklusio koettiin hyväksi periaatteeksi toiminnassa, vaikka varhaiskasvatusryhmän moninaisuus ja lasten moninaiset tarpeet tekivät työstä haasteellisempaa. (Keskinen 2017, 23, 27, 45 – 46.)

Vuonna 2018 Liperin varhaiskasvatukseen on tehty vanhempien osallisuutta kartoittava opinnäytetyö. Järviluoto (2018) selvitti opinnäytetyössään, millaisia kokemuksia ja ajatuksia lasten vanhemmilla on heidän omasta osallisuudestaan varhaiskasvatuksessa. Opinnäytetyön tarkoituksena oli saada selville vanhempien kokemuksia niin, että toimek-siantaja voi kehittää toimintaa tulosten perusteella. Järviluoto selvitti vanhempien kokemuksia kyselylomakkeen avulla kolmesta eri päiväkodista. Opinnäytetyössä selvitettiin osallisuuden ohella myös vanhempien kokemuksia vasukeskusteluiden ilmapiiristä. Järviluodon opinnäytetyön tuloksista selviää, että vasukeskusteluissa vanhemmat luottavat työntekijöiden ammattitaitoon, mutta henkilökunnan suuri vaihtuvuus koettiin negatiivisenä. Tärkeimmäksi osallisuuden muodoksi varhaiskasvatuksessa vanhemmat kokivat päivittäiset kohtaamiset varhaiskasvatuksen henkilökunnan kanssa. (Järviluoto 2018, 17, 19, 36 – 37.)

Järviluodon (2018) opinnäytetyössä on yhdistävä tekijä minun opinnäytetyöni kanssa, vaikka ne eivät olekaan suorassa yhteydessä toisiinsa. Myös Järviluoto selvitti opinnäytetyössään vanhempien kokemuksia työntekijöiden kokemusten sijaan. Järviluodon opinnäytetyö keskittyy vanhempien kokemuksiin osallisuudesta, mutta sivuaa myös vanhempien kokemuksia vasukeskusteluista ja varhaiskasvatussuunnitelmasta. Minun opinnäytetyössäni sivutaan vanhempien osallisuutta, mutta sitä selvitetään vain lapsen varhaiskasvatussuunnitelman tiimoilta, siinä missä Järviluoto tarkastelee opinnäytetyössään myös vanhempien muuta osallisuutta. Kahden opinnäytetyön aiheet hipovat toisiaan,

mutta niissä on eroavaisuuksia aihepiirien selvittämisen näkökulman laajuuden ja aineistonkeruutavan suhteen. Järviluoto toteutti opinnäytetyönsä aineistonkeruun kyselynä, kun taas minun opinnäytetyössäni aineistonkeruu tehtiin haastattelemalla vanhempia. Uskon että opinnäytetyöni täydentää ja laajentaa vanhempien kokemuksia osallisuudesta varhaiskasvatussuunnitelman ja vasukeskustelujen näkökulmasta.

6 Opinnäytetyön menetelmälliset valinnat ja toteutus

6.1 Laadullinen tutkimusote

Tutkimustavat jaetaan useimmiten kvalitatiiviseen eli laadulliseen ja kvantitatiiviseen eli määrälliseen tutkimusotteeseen. Siinä missä määrällinen tutkimus pyrkii etsimään ratkaisuja laadullinen tutkimus pyrkii ymmärtämään tutkimusongelmaa eli tutkittavaa ilmiötä paremmin. Laadullinen tutkimus pyrkii selvittämään syitä ja seurauksia, sekä löytämään vastauksia kysymyksiin miksi, miten ja millainen. Laadullinen tutkimus sopii hyvin tutkimuksen lähestymistavaksi etenkin silloin, kun tavoitteena on kehittää toimintaa. (Heikkilä 2014, 15.)

Yleinen jaottelu näille kahdelle tutkimustavalle käy näin: kvantitatiivinen tutkimus käsittelee määriä ja numeroita, kvalitatiivinen käsittelee merkityksiä. Kvalitatiivista ja kvantitatiivista tutkimusta ei kuitenkaan voi erottaa toisistaan kovin tarkkarajaisesti, sillä ne ovat toisiaan täydentäviä lähestymistapoja tutkimuksen tekemiseen. Toisinaan kvalitatiivista ja kvantitatiivista tutkimuksen lähestymistapaa voidaan käyttää rinnakkain tai peräkkäin tutkimuksen tulosten yleistämiseksi. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2007, 131 – 133.)

Vaikka laadullinen tutkimus pyrkii ymmärtämään tutkimusongelmaa paremmin, sen pyrkimyksenä ei suinkaan ole yleistää tutkimuksessa saatuja tuloksia koko tieteenalalle, vaan nimenomaan ymmärtää itse ilmiötä (Sarajärvi & Tuomi 2018, 83 – 93). Laadullinen tutkimusote muovaa käytännön ilmiöistä teoreettista tietoa. Pitkärannan (2014) mukaan laa-

dullisen tutkimuksen aineistonkeruun tulee olla monikanavaista. Sen tulee koostua haastatteluista, havainnoinnista sekä dokumenteista, ja myös tutkijan omista muistiinpanoista ja ilmiöön liittyvistä alkuperäisistä asiakirjoista. (Pitkäranta 2014, 27.)

Laadullisen tutkimuksen aineistonkeruumenetelmiä ovat esimerkiksi haastattelut, kyselyt ja havainnointi. Erilaisia laadullisen tutkimuksen aineistonkeruumenetelmiä voidaan käyttää erikseen tai yhdessä toisiaan täydentävinä tutkimuskysymyksen mukaan. Nämä tutkimusmenetelmät eivät ole kuitenkaan pelkästään sidoksissa laadulliseen tutkimukseen, vaan niitä voi käyttää myös osana määrällistä tutkimusta. (Sarajärvi & Tuomi 2018, 83.)

Mainitut aineistonkeruumenetelmät ovat kuitenkin vain joitakin tapoja kerätä aineistoa laadullista tutkimusta varten. On olemassa lukuisia tapoja toteuttaa laadullista tutkimusta ja kerätä tutkimusaineistoa. Yhdistävänä tekijänä erilaisille laadullisille tutkimuksille voidaan mainita niiden taipumus tutkia sosiaalisia ilmiöitä, toimintaa, kommunikaatiota ja kulttuuria sekä niiden merkityksiä. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2007, 157 – 160.)

Opinnäytetyö toteutettiin laadullisella tutkimusotteella, sillä koin, että se soveltui parhaiten opinnäytetyön tutkimuskysymyksen selvittämiseen. Laadullinen tutkimusote soveltui opinnäytetyön toteuttamiseen paremmin kuin määrällinen tai toiminnallinen, sillä työssä tutkittiin ensisijaisesti yksilöiden kokemuksia.

6.2 Teemahaastattelu

Haastattelu on yksi yleisimmistä tavoista kerätä aineistoa laadullista tutkimusta varten. Haastattelu on joustava menetelmä, joka sopii moniin erilaisiin tutkimuksiin. Aineistonkeruumenetelmänä haastattelu antaa vapautta vaihdella kysymysten järjestystä ja esittää tarkentavia sekä täsmentäviä kysymyksiä keskustelun mukaan. Haastattelussa haastateltavalla on mahdollisuus kertoa asioista omilla sanoillaan niin pitkästi tai lyhyesti kuin hän itse haluaa. Haastattelun avulla voidaan herättää suoraa vuorovaikutusta haastateltavan kanssa, ja näin nostaa haastattelussa esille ilmiöitä ja kokemuksia, joita ei olisi muuten keksitty selvittää tai kysyä. (Hirsjärvi & Hurme 2008, 34 – 37.)

Haastattelun avulla pyritään saamaan laadullista tietoa yksilöiden kokemuksista ja ajatuksista tutkittavan ilmiön suhteen. Haastattelun voi toteuttaa monella eri tapaa; strukturoitu tai puolistrukturoitu haastattelu toteutetaan valmiiksi asetettujen tarkkojen kysymysten avulla, kun taas avoin haastattelu ja teemahaastattelu ovat vapaamuotoisempia. Myös ryhmähaastattelut ovat yksi tapa haastattelun toteuttamiseksi. (Pitkäranta 2014, 90.)

Toisinaan teemahaastatteluun viitataan puolistrukturoituna haastatteluna. Puolistrukturoidun haastattelun tapaan teemahaastattelu etenee valmiiksi valittujen teemojen ja tarkentavien kysymyksien mukaan. Teemahaastattelu antaa haastattelussa tilaa muokata kysymysten järjestystä, sanamuotoja ja sitä, kysytäänkö samaa kysymystä kaikilta haastateltavilta. (Pitkäranta 2014, 92 – 93.) Teemahaastattelun etuihin kuuluu mahdollisuus kysyä haastateltavilta tarkentavia kysymyksiä, ja näin luoda laajempaa keskustelua. Pyrkimyksenä on kuitenkin saada vastauksia, jotka liittyvät ja vastaavat tutkimuskysymykseen. Haastattelijan on itse päätettävä, kuinka avoimesti tai strukturoidusti hän toteuttaa teemahaastattelun saadakseen tutkimuksen kannalta kattavaa aineistoa. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 87 – 88.)

Teemahaastattelussa aineiston kerääminen tapahtuu teemojen avulla: useimmiten tutkijalla on haastattelua varten ennalta päätettyjä tutkittavaan ilmiöön kuuluvia teemoja ja tarkentavia kysymyksiä. Teemojen ja kysymysten avulla haastatteliija pyrkii keräämään haastateltavalta vastauksia ja kasvattamaan tutkimusaineistoa. Haastattelijan ja haastateltavan vuorovaikutuksen tuloksena syntyy aineistoa, jota analysoimalla rakennetaan kokonaisvaltaista kuvaa ja ymmärrystä tutkimuskohteesta. (Kananen 2014, 71 – 72.)

Opinnäytetyössä aineistonkeruu päädyttiin tekemään teemahaastattelun keinoin yksilöhaastatteluina. Koska opinnäytetyössä selvitettiin pitkälti yksilöiden omia kokemuksia muun muassa vasukeskusteluista, ei tällöin ryhmä- tai parihaastattelusta olisi ollut niiden laajempaa keskustelua herättäviä hyötyjä. Puolistrukturoitu teemahaastattelu oli sopivin keino kerätä tutkimuskysymystä vastaavaa aineistoa, sillä sen avulla pystyttiin käsittelemään tutkimusaiheen eri osa-alueita, herättäen laajempaa keskustelua tarkentavien kysymysten avulla.

Ennen haastatteluiden tekemistä toimeksiantajan kanssa allekirjoitettiin toimeksiantosopimus, sekä hankittiin opinnäytetyölle toimeksiantajalta tutkimuslupa (liite 5). Haastattelut tehtiin joulukuun 2018 ja tammikuun 2019 aikana. Ennen haastatteluiden toteutusta suunniteltiin teemahaastattelurunko haastatteluita varten. Haastattelun teemoina olivat vanhempien kokemukset vasukeskustelusta, kokemukset vasun sisällöstä, lapsen näkökulman huomioinnista, puheeksiotosta ja keskustelun ilmapiiristä, sekä vanhempien kokemukset vasun toteutumisesta.

Haastateltavat valikoituivat vapaaehtoisuuden mukaan varhaiskasvatukseen osallistuvien lasten vanhemmista kolmesta eri päiväkodista. Haastateltavat hankittiin jalkautumalla päiväkoteihin keskustelemaan opinnäytetyöstä ja sen tarkoituksista. Alussa haastateltavia oli viisi, mutta yksi vapaaehtoisista perui haastatteluun osallistumisensa. Yhteensä haastatteluja tehtiin opinnäytetyötä varten neljä kappaletta.

Kaikki haastattelut toteutettiin lasten päiväkotien tiloissa vapaaehtoisille haastateltaville sopivaan aikaan. Haastattelun alussa haastateltavan kanssa allekirjoitettiin suostumuslomake (liite 3), ja keskusteltiin haastattelun anonymiteetistä, toteutuksesta sekä aineiston käsittelystä. Haastattelut kestivät keskimäärin hiukan alle puoli tuntia, ja jokainen niistä nauhoitettiin.

Haastatteluiden jälkeen nauhoitukset litteroitiin tekstimuotoon. Litteroitua aineistoa syntyi yhteensä 23 sivua (fontti Times New Roman 12, riviväli 1,15). Litteroinnilla tarkoitetaan puheen kirjoittamista tekstiksi. (Hirsjärvi & Hurme 2008, 138.) Aineiston litterointi ei ole aineiston analysoinnin kannalta pakollista, mutta se on yleistä. Tässäkin opinnäytetyössä päädyttiin litteroimaan aineisto tekstimuotoon aineiston analysoinnin helpottamiseksi.

6.3 Aineistolähtöinen sisällönanalyysi

Laadullisen tutkimuksen analysoinnin muodot ovat jaettavissa kolmeen ryhmään; aineistolähtöinen analyysi, teoriaohjaava analyysi ja teorialähtöinen analyysi. Aineistolähtöinen analyysi on nimensä mukaisesti aineistosta lähtevää, ja pyrkii muodostamaan teoret-

tisen kokonaisuuden tutkimuksen aineistosta. Koska analyysin tulee olla aineistolähtöistä, tiedolla, teorialla tai havainnoilla ei tulisi olla merkitystä analyysin toteutukseen tai lopputulokseen. Teoriaohjaavassa analyysissä teoriaa taas käytetään apuna analysoinnin toteuttamisessa, mutta analysointia ei pohjata suoraan teoriaan. Siinä missä aineistolähtöinen analyysi ja teoriaohjaava analyysi eivät ole tiukasti sidoksissa aikaisempaan teoriaan ja tietoon, teorialähtöinen analyysi pohjautuu niihin voimakkaasti. Teorialähtöisen analyysin etenemistä siis ohjaa jokin aikaisempi teoria tai malli. (Eskola 2001 & 2007, Tuomi & Sarajärvi 2018, 108 – 111 mukaan.)

Laadullisen tutkimuksen aineiston analysoinnissa käytetään usein sisällönanalyysia. Sisällönanalyysi on metodi, jonka avulla lähes jokaisen laadullisen tutkimuksen aineisto voidaan analysoida. (Pitkäranta 2014, 100.) Sisällönanalyysi on analysointimenetelmä, jota voidaan käyttää erilaisissa analysoinnin muodoissa. Aineistolähtöinen sisällönanalyysi koostuu kolmesta vaiheesta; redusointi, klusterointi ja abstrahointi. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 103, 122.)

Tässä opinnäytetyössä aineisto päädyttiin analysoimaan tutkimusaineisto aineistolähtöistä sisällönanalyysia mukailleen. Valitsin aineistolähtöisen sisällönanalyysin, sillä mielestäni se sopi parhaiten saamani aineiston analysointiin, etenkin sillä opinnäytetyön tutkimusote oli laadullinen, eikä aineiston analysoinnissa pyritty määrällisiin tuloksiin.

Ennen varsinaista analyysia aineistot litteroitiin. Litteroinnin jälkeen tutustuin aineistoon lukemalla tulostetut aineistot läpi useaan kertaan, ja tekemällä aineiston merkintöjä ja muistiinpanoja. Aineistoon tutustuessa merkitsin aineistoon ajatuksia, muistiinpanoja ja teemasanoja helpottamaan analyysin kannalta oleellisten alkuperäisilmausten löytämistä.

Redusointi eli aineiston pelkistäminen on analysoinnin ensimmäinen vaihe. Pelkistämässä tutkimusaineistoa karsitaan niin, että siitä jätetään pois tutkimuksen kannalta epäoleellinen materiaali. Näin tutkimusaineisto tiivistyy, ja sitä on helpompi analysoida. Aineiston pelkistämässä aineistosta poimitaan samaa kuvaavia ilmaisuja ja ilmiöitä (alkuperäisilmaisuja), jotka redusoidaan pelkistetyiksi ilmaisuiksi. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 122 – 124.) Aineistoon jo tekemiäni merkintöjen ja muistiinpanojen avulla minun oli hel-

pompi löytää aiheellisia alkuperäisilmaisuja. Alkuperäisilmaukset kokosin itselleni taulukkoon pelkistämistä varten. Kuviossa 1 näytetään esimerkki siitä, kuinka alkuperäisilmaisut redusoidtiin pelkistetyiksi ilmaisuiksi.

Alkuperäisilmaus	Pelkistetty ilmaus
”Tärkeintä oli ehkä nähdä se, että täällä pidetään sitten niinku huoli ja katotaan sit oikeesti lasten perään.”	Tärkeää, että lapsesta pidetään huoli päiväkodissa
”Ainakin meillä ollu tosi tärkeitä, että on puhuttu tosiaan ihan niistä et mihin lapsi tarviis tukea ja näistä asioista. Ja sit jos pystys täällä päiväkodissa vähän muokkaamaan sitä ohjelmaa sen mukaan, että lapsi hyötys mahdollisimman paljon”	Lapsen tuen tarpeiden huomaaminen tärkeää Toiminnan muokkaaminen lapsen tuen tarpeiden kohtaamiseksi

Kuvio 1. Esimerkki redusoinnista.

Tutkimusaineiston redusoinnin ja pelkistettyjen ilmausten löytämisen jälkeen aineistoa voidaan klusteroida. *Klusterointi* eli aineiston ryhmittely on analysoinnin toinen vaihe. Aineiston ryhmittelyssä aineistosta löydettyjä alkuperäisilmaisuja ja niistä tehtyjä pelkistettyjä ilmauksia tarkastellaan. Tarkoituksena on etsiä niistä käsitteitä, jotka kuvaavat aineistossa esiintyviä samankaltaisuuksia ja eroavaisuuksia. Löydetyt käsitteet ryhmitellään ja luokitellaan yleisempien käsitteiden alle. Näin syntyy alaluokkia, jotka nimetään sen alle ryhmiteltyjen käsitteiden perusteella. (Tuomi & Sarajarvi 2018, 124 – 125.)

Pelkistetyt ilmaukset	Alaluokka
Lapsi tykkää tulla päiväkotiin	Viihtyminen
Lapsi viihtyy paremmin kuin aiemmin	
Lapsi on saanut päiväkodissa kavereita	

Kuvio 2. Esimerkki klusteroinnista.

Ryhmittelyssä poimin yhteen samankaltaisia tai samaan aihepiiriin liittyviä pelkistettyjä ilmauksia, ja pohdin niiden yhdistäviä tekijöitä. Pelkistettyjen ilmausten ryhmittelyn tein erillisessä taulukossa, jossa ryhmittelystä kuviossa 2 näytetään esimerkki. Näin pääsin luomaan ilmaukset yhdistäviä alaluokkia, jotka nimesin yhdistävien tekijöiden mukaisesti. Alaluokkia syntyi yhteensä 20.

Luokittelua jatketaan aiemmin muodostettuja alaluokkia yhdistelemällä, näin muodostaen yläluokkia. *Abstrahointi* tarkoittaa käsitteellistämistä. Abstrahoinnissa muodostetaan teoreettisia käsitteitä ja johtopäätöksiä. Klusterointi on osa abstrahointiprosessia, jossa jatketaan aineiston ja siitä muodostuneitten käsitteiden ja luokkien luokittelua. Yläluokkia yhdistämällä muodostetaan pääluokkia. Lopuksi pääluokkia yhdistämällä pyritään löytämään kaikkea yhdistävä luokka. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 124 – 126.)

Abstrahointia jatketaan niin pitkälle, kuin se on aineiston kannalta aiheellista. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 125.) Ryhmittelyä ja abstrahointia jatkettiin yhdistämällä alaluokat yläluokiksi. Yläluokkia syntyi viisi kappaletta, ja ne nimettiin yhdistävän tekijän mukaan. Yläluokkia olivat kasvatusyhteistyö, lapsen varhaiskasvatuksen muodostuminen, vanhemman kokemus vasukeskustelusta ja vasusta, vuorovaikutus ja yhteistyösuhde, sekä vaikutus lapseen. Kuvio 3 näyttää esimerkin siitä, kuinka alaluokat yhdistyivät yläluokiksi analysoinnissa.

Alaluokka	Yläluokka
Keskustelun ilmapiiri	Vanhempien kokemuksia vasukeskustelusta ja vasusta
Kokemus vasukeskustelusta	
Aikataulu	
Tavoitteet	

Kuvio 3. Esimerkki abstrahoinnista.

Abstrahointia jatkettiin, kunnes yläluokista saatiin muodostettua kaksi pääluokkaa; vanhempien kokemuksia kasvatusyhteistyöstä, ja vanhempien kokemuksia lapsen vasupro-

sessista. Pääluokille muodostui yhdistäväksi luokaksi vanhempien kokemuksia lapsen vasuprosessista ja kasvatusyhteistyöstä. Aineiston analyysi näkyy tiivistettynä analyysipolusta (liite 5) sekä laajemmista esimerkeistä (liite 6) jotka ovat opinnäytetyön liitteenä.

7 Tulokset

7.1 Yhteistyö ja vuorovaikutus

Teemahaastatteluissa painotettiin vanhempien kokemuksia lapsen henkilökohtaisesta varhaiskasvatussuunnitelmasta, mutta jokaisessa haastattelussa nousi esille myös kokemuksia työntekijöiden kanssa tehtävästä yhteistyöstä ja vuorovaikutuksesta. Kasvatuksellinen yhteistyö ja vanhempien ja työntekijöiden välillä oleva vuorovaikutussuhde vaikuttaa lapsen varhaiskasvatussuunnitelman tekemiseen ja toteutumiseen. Tämä näkyi haastatteluissa vanhempien korostaessa yhteistyön tärkeyttä.

”Haluun antaa mahdollisimman paljon tietoo, et jos se niinku millään tavalla auttaa sitten täällä lapsen kanssa toimimiseen.”

Haastatteluissa kaikki vanhemmat korostivat sitä, kuinka varhaiskasvatuksen työntekijöiden kanssa tehtävä yhteistyö on heidän mielestään erityisen tärkeää lapsen kehityksen, kasvun ja oppimisen tukemisen kannalta. Vanhemmat kokivat, että työntekijöiden kanssa tehtävä yhteistyö ja kommunikointi mahdollistivat lapsen kasvun ja kehityksen tukemisen lapselle hyödyllisellä tavalla. Puolet vanhemmista kertoivat olleensa yllättyneitä siitä, kuinka helppoa yhteistyö varhaiskasvatuksen työntekijöiden kanssa oli ollut.

”Jos miulla on jotain tämmöstä joka askarruttaa mun mieltä, niin aina minä ossaan kyllä soittaa ja kyssyy sitten henkilökunnalta, jos tulee jotain miulle epäselvää. Ihan yllätyin tänä syksynä kuinka hyvä (yhteistyö on), miten helppo soittaa ja helppo sopia asioita.”

Kaikilla haastatelluilla vanhemmilla oli selkeä kuva siitä, mitä lapsen vasulla pyritään tekemään, ja millaisia asioita siinä huomioidaan. Osa vanhemmista mainitsi, että vaikka heidän lapsillaan ei ole erityisen suuria tuen tarpeita, he kokevat lapsen vasun ja lapsen

yksilöllisen huomioinnin silti hyödylliseksi. Työntekijöiden välittämä informaatio vasusta ja sen käyttötarkoituksista oli vanhempien mukaan kattavaa ja selkeää kaikilta muilta osin, paitsi vasun sähköisestä muodosta puhuttaessa. Kaikilla vanhemmilla oli epäselvyyttä siitä, onko lapsen vasu tehty sähköisessä muodossa, ja mistä he voisivat sen halutessaan nähdä.

Vanhemmat kokivat työntekijöihin tutustumisen erityisen tärkeäksi yhteistyön ja toimivan vuorovaikutuksen kannalta. Kaikkien haastateltavien lasten ryhmän työntekijöissä oli ollut vaihtuvuutta, ja osa työntekijöistä oli vieraita, eikä heihin ollut ehtinyt tutustua. Moni koki, että päiväkotiarkeen liittyvä kiire päivittäisissä kohtaamistilanteissa ei sallinut riittävästi aikaa lapsen ryhmän työntekijöihin tutustumiseen. Yksi haastateltavista koki tärkeäksi myös sen, että paikalla olisi aina joku lapsille tuttu työntekijä myös loma-aikoina, sillä työntekijöiden vaihtuvuus on vaikuttanut negatiivisesti lapsien arkeen ja käyttäytymiseen myös kotona.

Tutustumisesta ja työntekijöiden kanssa tehtävästä yhteistyöstä keskusteltaessa, puheeksi nousi myös luottamus. Kaikki haastateltavat mainitsivat luottavansa työntekijöihin. Myös työntekijöiden ammattitaitoon luotettiin, osa vanhemmista halusi ja koki voivansa kysyä työntekijöiltä apua lapsen kanssa toimimiseen kotona.

”Tärkeintä oli ehkä nähdä se, että täällä pidetään sitten niinku huoli ja katotaan sit oikeesti lasten perään.”

Vanhempien näkemys yhteistyön tärkeydestä näkyi varsinkin lapsen varhaiskasvatussuunnitelman suunnittelussa ja toteutumisessa. Työntekijöiden ammattitaitoon luotettiin erityisesti lapsen tuen tarpeiden huomaamisessa ja toiminnan suunnittelussa lapsen tarpeita vastaavaksi. Puolet vanhemmista kertoi, että heille on tärkeää päästä keskustelemaan työntekijöiden kanssa niin, että voidaan sopia lapsen kanssa toimimiseen yhteinen linja varhaiskasvatuksen ja kodin välille. Yksi vanhemmista kertoi kokevansa positii-viseksi sen, että työntekijöiden kanssa ”puhalletaan yhteen hiileen” lapsen hoidon ja kasvatuksen suhteen.

Yhteistyöstä puhuttaessa tärkeimpänä nousi esille kommunikointi työntekijöiden kanssa. Jokainen vanhemmista koki tärkeäksi sen, että he pääsivät kertomaan työntekijöille

omasta lapsestaan. Tärkeää oli myös se, että pääsi kuulemaan työntekijöiltä kuulumisia lapsen päiväkotiarjesta, sekä siitä, kuinka lapsi pärjää ja kehittyy päiväkodissa.

” (Tärkeintä oli) ehkä justiinsa se, että sain kuulla niinku tarkemmin niistä päivistä, et kuitenkin tottakai jokainen vanhempi halua tietää mitä lapsi päivän aikana tekee ja miten päivät menee.”

Osa vanhemmista kertoi, että vaikka lapsen päivästä sai kuulla joka päivä, oli haku- ja tuontitilanteissa usein niin kiire, että niissä ei ehtinyt juttelemaan työntekijöiden kanssa tarpeeksi laajasti. Haastatteluissa kävi ilmi, että moni vanhemmista halusi kertoa työntekijöille omasta lapsestaan enemmän niin, että työntekijät voivat saamansa tiedon perusteella luoda lapsen varhaiskasvatuksesta lapselle mieluisaa ja sopivaa.

7.2 Kokemuksia vasukeskusteluista

Vanhempien yleinen kokemus työntekijöiden kanssa käydystä vasukeskustelusta oli hyvä. Tilanne koettiin miellyttäväksi ja vanhemmille jäi positiivinen mielikuva lapsen hoidosta, varhaiskasvatussuunnitelmasta ja sen toteuttamisesta. Moni koki miellyttäväksi myös sen, että vasukeskustelun aikataulu oli joustava, ja mukautui vanhempien aikatauluihin. Vasukeskustelun aikataulusta puhuttaessa osa vanhemmista toivoi, että jatkossa vasukeskustelut järjestettäisiin säännöllisemmin esimerkiksi niin, että vasukeskustelu olisi aina syksyisin.

Vasukeskustelun ilmapiiri koettiin pääosin hyväksi ja luottavaiseksi. Vanhemmat kertoivat, että perheen ja lapsen asioista keskustelu tilanteessa oli miellyttävää ja luonnollista, vaikka aluksi hiukan jäykkää. Kaikkien haastateltavien lapsien ryhmissä oli ollut vaihtuvuutta työntekijöiden osalta, ja vasukeskusteluissa oli ollut joka kerta eri työntekijä, mikä vaati aina tutustumista uuteen työntekijään. Erityisen positiivinen kokemus vanhemmille oli jäänyt siitä, kuinka avoimesti työntekijät ottivat vanhempien ehdotukset ja toiveet huomioon lapsen varhaiskasvatuksen suunnittelussa vasukeskustelun aikana.

”Kaikki on sujunu oikein hyvin. Just oikeesti on otettu, et jos on ollu jotain ehdotuksia tai tämmösiä, niin on oikeesti otettu silleen tosissaan ja ruvettu jopa kehittämään sitä päiväkodin arkea siihen suuntaan mitä on toivottu.”

Tärkeimmäksi vasukeskusteluissa vanhemmat kokivat sen, että tilanteessa oli aikaa keskustella työntekijöiden kanssa rauhassa lapsen varhaiskasvatuksesta, lapsesta ja lapsen arjesta. Osa vanhemmista oli yllättyneitä siitä, kuinka luontevaa ja helppoa työntekijöiden kanssa oli puhua lapseen ja perheeseen liittyvistä asioista. Perheestä ja lapsesta keskustelu ei ollut haastateltaville vasukeskustelussa epämieluisaa, vaan omasta lapsesta haluttiin kertoa ja se koettiin tärkeäksi.

On hyvä olla vasu vaikka ei oiskaan mitään erityistarpeita niin silti, et sit siinä saa niinku kertoo justinsa omasta lapsesta ja sitten saa vähän paremmin tutustukkii siihen opeen. Jokainen lapsi on yksilö et saa käytyy niitä asioita läpite, niin se on tosi hyvä et se on.

Toinen tärkeäksi koettu asia oli lapsen tuen tarpeiden huomioiminen. Yksi vanhemmista korosti haastattelussa, että lapsen tuen tarpeista keskustelu oli hänen mielestään hyödyllistä, sillä jokainen lapsi on oma yksilönsä. Jokainen haastateltava painotti, kuinka tärkeää heille oli keskustella työntekijöiden kanssa siitä, millaista tukea lapsi tarvitsee sekä varhaiskasvatuksessa, että kotona. Lapsen yksilöllinen tukeminen ja tarpeiden huomiointi varhaiskasvatuksessa koettiin hyödylliseksi ja tärkeäksi. Positiiviseksi vanhemmat kokivat sen, että lasta tuettiin hänelle mieluisten asioiden kautta. Yksi vanhemmista sanoi, että hänestä oli hienoa, että lasta kuultiin vasukeskustelussa ja että lapsen mielipiteitä ja toiveita huomioitiin.

Lapsien kokemus omasta vasukeskustelustaan oli vanhempien mukaan mieluinen. Osa kertoi lapsien pitäneen tilanteesta, jossa he saivat olla yhdessä vanhemman ja työntekijän kanssa, sekä tilanteen ’huomion keskipisteenä’. He kertoivat myös, että vasukeskusteluissa lapsen näkökulma otettiin huomioon keskustelussa lapsen kanssa, kysymällä mielipiteitä, toiveita ja kuulumisia. Tilanteissa, joissa lapsi oli ollut niin nuori, ettei hän pystynyt osallistumaan omaan vasukeskusteluunsa kovin aktiivisesti, lapsen näkökulma huomioitiin keskustelemalla vanhempien kanssa. Osa vanhemmista kertoi lapsen leikkineen suurimman osan ajasta vasukeskustelun aikana aikuisten puhuessa keskenään. Yksi vanhempi mainitsi, että toivoisi, ettei lapsi olisi vasukeskustelussa koko aikaa mukana, sillä

hän koki joistakin asioista keskustelemisen tai neuvon kysymisen epämiellyttäväksi lapsen kuullen.

7.3 Vasun toteutuminen, vaikutukset ja arviointi

Vanhempien kokemukset vasun sisällöstä olivat pääosin positiivisia. Tärkeäksi koettiin etenkin se, että vasun sisällössä huomioitiin vanhempien toiveet ja lapsen mielenkiinnonkohteet. Yksi vanhemmista mainitsi, että hänelle oli tärkeää, että vasussa huomioidaan lapselle tärkeät asiat ja rutiinit, ja että ne huomioidaan myös päiväkodin arjessa, kuten esimerkiksi musiikin soittamisena päiväuniaikaan.

Vasun toteutumisesta vanhemmilla oli myönteinen mielikuva. Kaikki vanhemmat kertoivat vasussa asetettujen tavoitteiden toteutuneen. Osa vanhemmista mainitsi, että tavoitteet olivat toteutuneet todella hyvin, ja niillä oli ollut hyvä vaikutus lapsen kehittymiseen. Yksi vanhempi kertoi, että lapsen käytös oli muuttunut kotona parempaan suuntaan sen jälkeen, kun työntekijöiden kanssa oli keskusteltu lapsen tuen tarpeista ja oli suunniteltu, kuinka lasta voitaisiin parhaiten tukea.

On vaikuttanu lapsen viihtymiseen, ja jos on ollu jotain ehotuksia, niin on otettu tosissaan. Esimerkiks kun mein poika on hirveen kiinnostunu kirjaimista ja numeroista niin ne kyllä otettiin. Sanoivat, että aina yrittää keretä niitä semmosia kirjaimia ja muuta opetella.

Mitä niinku viime vuonna oli tota, sovittu ja puhuttu niin ne on sit toteutunu tosi hyvin, ja jos meillä on jotain ehdotuksia tai jos jollain toimintaterapeutilla oli, niin täällä niinku otetaan ne avoimesti vastaan ja niin, semmonen positiivinen fiilis siitä jäi. - - Lapsella kotona se käytös on parantunu huomattavasti

Vanhempien kokemusten mukaan lasten tuen tarpeet ja kiinnostuksenkohteet huomioitiin päiväkodin toiminnassa. Lapsia tuettiin muun muassa järjestämällä vanhempien toivomuksesta enemmän pienryhmätoimintaa ja liikunnallista toimintaa. Toiminnassa pyrittiin myös tukemaan lapsia heille mieluisten asioiden kautta, kuten opettelemalla sinnikkyyttä liikunnan kautta.

Vanhempien kokemusten mukaan lapsen vasun toteutumista on arvioitu aina seuraavassa vasukeskustelussa. Vasun arviointia ei ollut tehty vasukeskusteluiden välillä, mutta yksi

vanhempi kertoi, että toimintaa muokattiin silti lapsen tarpeita vastaavaksi vuoden aikana. Yksi vanhemmista pohti, että lapsen vasun päivittäminen vasukeskusteluiden välillä voisi olla tarpeellista pienempien lasten kohdalla, sillä lapset kehittyvät vuoden aikana niin nopeasti. Muutoin vasukeskusteluiden ajoitus niin, että keskustelu käydään kerran vuoteen, oli vanhempien mielestä riittävä.

Yksi vanhemmista mainitsi pitävänsä siitä, että toiminnassa otetaan huomioon myös lapsen viihtyminen päiväkodissa ja että hoidosta halutaan tehdä lapselle mieluisaa. Lapsien viihtymiseen päiväkodissa pyrittiin vaikuttamaan tuomalla lapsen kiinnostuksen kohteita päiväkodin toimintaan. Toiminnassa on otettu huomioon lapsien ja vanhempien toiveita lapsia kiinnostavasta toiminnasta.

Jokainen haastateltava kertoi henkilökohtaisen varhaiskasvatussuunnitelman vaikuttaneen positiivisesti lapsen viihtymiseen päiväkodissa. Vanhemmat kertoivat, että lapsen viihtymiseen vaikuttivat varhaiskasvatuksessa tehtävän toiminnan muokkaaminen lapsen kiinnostuksenkohteita vastaavaksi. Myös mieluisat leikit kavereiden kanssa vaikutti lapsen viihtymiseen päiväkodissa.

”Kyllä se niinku mieluummin tulee nykyisin tänne. Nyt on ihan mielellään ja oottaa, että pääsee päiväkotiin.”

Osa vanhemmista kertoi, että työntekijät ottivat vastaan toiveita lapselle mieleisestä toiminnasta lapsilta ja vanhemmilta sekä toteuttivat niitä. Vanhemmat kertoivat, että heidän lapsensa viihtyvät päiväkodissa paremmin vasukeskustelun jälkeen, työntekijöiden toteuttaessa vasussa sovittuja asioita. Tärkeäksi koettiin se, että lapsen kaverisuhteet otettiin huomioon. Osa vanhemmista oli kiitollisia siitä, että lapselle annetaan aikaa vapaaseen leikkiin ja kavereiden kanssa toimimiseen. Yksi vanhempi kertoi lapsensa saaneen kavereita päiväkodissa vasussa sovittujen asioiden myötä.

8 Johtopäätökset

8.1 Yhteistyön merkitys vanhemmille

Haastatteluissa nousi ilmi, että vanhemmat kokevat työntekijöiden kanssa tehtävän yhteistyön tärkeäksi osaksi lapsen kasvu- ja kehityksen prosessia. Vanhempien näkemyksen mukaan yhteistyö on edellytys lapsen kasvun ja kehityksen hyödylliseksi tukemiseksi. Työntekijöiden ammattitaito ja yhteinen pyrkimys lapsen kasvun tukemiseen koettiin yhteistyössä tärkeäksi. Haastatteluissa selvisi, että varhaiskasvatuksen työntekijöihin ja heidän ammatilliseen taitoonsa huomata lapsen tuen tarpeet ja suunnitella niiden mukaista toimintaa luotettiin.

Vanhempien ja työntekijöiden välinen kasvatusyhteistyö nousee merkittävään asemaan etenkin silloin, kun lapsella on kehityksellisiä tuen tarpeita. Sekä vanhemmilla että työntekijöillä on arvokasta tietoa lapsesta, jota he voivat jakaa toisilleen. Yhteistyön tuoma lapsesta olevan tiedon tuplaantuminen hyödyntää lapsen yksilöllistä tukemista huomattavasti. (Kaskela & Kekkonen 2006, 19 – 20.)

Tuloksista tehtyjen havaintojen mukaan vanhemmille oli tärkeää saada kokemus siitä, että työntekijä halusi työskennellä yhdessä vanhemman kanssa lapsen parhaaksi. Vanhempien kokemus motivoituneesta työntekijästä ja toimivasta yhteistyöstä vaikutti motivoineen myös vanhempia sitoutumaan kasvatukselliseen yhteistyöhön.

Lapsen kokonaisvaltaisella hyvinvoinnilla ja kasvatusyhteistyön laadun välillä on selkeä yhteys. Varhaiskasvatukseen osallistuvat lapset viettävät suuren osan ajastaan sosiaalisessa päiväkotiympäristössä, joka poikkeaa päivärytmiltään ja käytännöiltään kotiympäristöstä huomattavasti. Tämän takia on tärkeää, että varhaiskasvatuksessa ja kodin välillä kommunikoidaan ja sovitaan yhteisiä arvoja ja näkemyksiä siitä, kuinka lapsen kanssa toimitaan. Näin kodin ja varhaiskasvatuksensa välillä eroavaisuutta kurotaan umpeen niin, että lapsi saa johdonmukaisempaa tukea sekä kotona että varhaiskasvatuksessa. (Ahonen 2017, 123.) Haastatteluissa selvisi, että yhteistyön toimivuuden kannalta vanhempien ja työntekijöiden ”*yhteen hiileen puhaltaminen*” sekä kodin ja päiväkodin yhteisten linjojen sopiminen lapsen kanssa toimimiseen koettiin tärkeäksi

Vanhempien tunne lapsen turvallisuudesta lisääntyy, kun työntekijät jakavat tietoa lapsen päivästä ja arjesta päiväkodissa. Toisinaan lapsen laittaminen päivähoidon voi olla vanhemmalle hyvin tunnepitoinen tilanne. Luottamuksellisen yhteistyösuhteen luominen kommunikoinnin ja molemminpuolisen dialogin kautta tukee lapsen lisäksi myös vanhempia lapsen päivähoidon alkaessa. (Kanninen & Sigfrids 2012, 134 – 136.)

Työntekijöiden jakama tieto lapsen kuulumisista ja arjesta päiväkodissa koettiin tulosten perusteella hyvin tärkeäksi. Tuloksissa selvisi, että vanhempien mielestä päivittäiset kohtaamistilanteet olivat niin kiireisiä, ettei niissä ollut aikaa keskustella työntekijöiden kanssa riittävästi. Vanhemmat halusivat kuulla enemmän lapsensa kuulumisista ja kehityksestä päiväkodissa. Arkisissa kohtaamistilanteissa ollut kiire heikensi työntekijöihin tutustumista ja laajan tiedon saamista lapsen kuulumisista.

Toimiva kommunikointi kodin ja varhaiskasvatuksen välillä on edellytys toimivalle yhteistyölle. Työntekijä on vastuussa sekä kasvatusyhteistyön toteutumisesta, että myös kommunikoinnista perheen kanssa. Toimiessaan yhteistyössä keskenään, vanhempien ja työntekijöiden tulee sitoutua yhdessä kasvatustyöhön ja lapsen kokonaisvaltaisen kasvun edistämiseen. (Opetushallitus 2016, 32 – 33.)

Yhteistyön kannalta työntekijöiden ja vanhempien keskinäinen tutustuminen on tärkeää. Toimiva yhteistyö perustuu luottamukseen, ja luottamus rakentuu tutustumisen ja yhdessä toimimisen kautta. Työntekijöiden ja vanhempien välisiä tutustumismahdollisuuksia ei siis tule sivuuttaa. Luottamusta rakennetaan päivittäisissä kohtaamisissa vanhempien ja työntekijöiden kanssa. Molemminpuolisen luottamuksen kehittyminen voi olla aikaa vievää, mutta se tukee lapsen tukemiseksi tehtävää yhteistyötä. (Karila 2006, 97 – 101.)

Tuloksista tehtyjen päätelmien perusteella työntekijöihin tutustuminen oli vanhemmille tärkeää. Vanhemmat kokivat päiväkotiarjen niin kiireelliseksi, ettei aikaa vaihtuneisiin työntekijöihin tutustumiseen ollut tarpeeksi. Tutustumismahdollisuuksien vähyydestä huolimatta kaikki vanhemmat kokivat luottavansa työntekijöihin. Vanhempien luottamus työntekijöihin näkyi muun muassa siinä, että vanhemmat kokivat voivansa ja haluavansa kysyä työntekijöiltä apua lapsen kanssa toimimiseen, ja että vanhemmat kokivat pystyvänsä keskustelemaan perheen ja lapsen asioista työntekijöiden kanssa. Haastattelusta

saaduista tuloksista voidaan päätellä, että kun työntekijät kommunikoivat ahkerasti vanhempien kanssa, vanhempien oli helpompi luottaa työntekijöihin ja siihen, että heidän lapsestaan pidetään päiväkodissa huolta.

Kasvatusyhteistyön tulee olla molemminpuolista. Työntekijän työskennellessä yhdessä vanhempien kanssa, hänen täytyy olla avoin ja kuulla vanhempien näkemyksiä ja toiveita arvostavasti. (Kaskela & Kekkonen 2006, 18 – 20.) Vanhemman kuulluksi tulemisen kokemus parantaa yhteistyön laatua ja kasvattaa luottamusta. Positiiviset kokemukset yhteistyöstä vahvistavat yhteistyösuhdetta, ja rohkaisevat yhteistyöhön osallistumiseen (Karila 2006, 97 – 101.)

Haastatteluissa ilmeni, että vanhemmilla oli hyviä kokemuksia yhteistyöstä ja heidän näkemystensä kuulemisesta. Työntekijät olivat kuunnelleet vanhempien toiveita, ja ottaneet ne huomioon lapsen varhaiskasvatuksessa ja vasun sisällössä. Vanhemmille oli tärkeää, että heidän toiveensa ja heidän lastensa toiveet ja mielenkiinnonkohteet huomioitiin vasussa. Puolet haastatelluista vanhemmista oli ollut suorastaan yllättyneitä siitä, kuinka miellyttävää työntekijöiden kanssa tehtävä yhteistyö oli ollut.

8.2 Vasu yhteistyön välineenä lapsen kasvun tukemisessa

Tuloksista nähdään, että työntekijöiden jakama tieto varhaiskasvatuksesta, vasusta ja päiväkodin käytännöistä kasvattaa vanhempien tietoa ja ymmärrystä lapsen varhaiskasvatuksen muodostumisesta. Haastatelluilla vanhemmilla oli selkeä kuva siitä, mitä lapsen vasulla pyritään tekemään, ja millaisia asioita siinä huomioidaan. Vasu ja siihen sisältyvä yksilöllinen huomiointi koettiin hyödylliseksi, vaikkei lapsella olisi erityisen suurien tuen tarpeita. Tuloksista ilmeni, että vasusta saatu informaatio oli vanhempien mielestä kattavaa ja selkeää, lukuun ottamatta vasun näkemisestä ja sähköisestä muodosta saatua tietoa.

On tärkeää, että vanhemmat ymmärtävät, miksi lapselle tehdään yksilöllinen vasu ja mihin siinä sovituille toimenpiteille tavoitellaan. Kun myös vanhemmat ymmärtävät vasun pyrkimykset, kasvatuksellinen yhteistyö toimii paremmin. Vanhemmilla ja työntekijöillä tulee siis olla yhteisymmärrys lapsen vasusta ja varhaiskasvatuksesta. (Kanninen & Sigfrids 2012, 134 - 136.) Toisinaan vanhemmille voi olla hankalaa ymmärtää vasun sisältöä.

Vasukeskusteluissa työntekijän tulee huomioida, että vanhemmat ja työntekijät pääsevät yhteisymmärrykseen lapsen varhaiskasvatuksesta. (Gyekye & Lamminmäki-Vartia 2017, 97 – 105.) Vasukeskustelut ovat merkittävä osa toimivaa kasvatusyhteistyötä ja sen muodostumista. (Karila 2006, 96 – 107).

Tuloksista selvisi, että vanhempien kokemukset vasukeskusteluista olivat kaikilla haastateltavilla pääosin positiivisia. Keskustelun ilmapiiri oli hyvä ja luotettava, eikä perheen tai lapsen asioista keskustelu tilanteessa ollut kiusallista. Osa vanhemmista oli yllättyneitä siitä, kuinka luontevaa työntekijöiden kanssa keskusteleminen oli. Keskustelut olivat vanhempien mielestä kattavia, ja niissä pidettiin erityisesti siitä, että tilanteessa oli aikaa keskustella työntekijöiden kanssa.

Rauhallisen keskusteluhetken lisäksi vasukeskusteluissa oli tärkeää päästä kertomaan työntekijöille omasta lapsesta. Tutkimustuloksissa selviää, että vanhemmat halusivat antaa vasukeskustelussa mahdollisimman paljon tietoa lapsestaan niin, että työntekijät voivat huomioida lapsen näkökulman paremmin ja suunnitella toimintaa lasta tukevaksi. Vasukeskustelulle tuleekin varata riittävästi aikaa, sillä vanhemmilla voi olla paljon keskusteltavaa, josta voi olla hankala jutella päiväkodin hektisessä arjessa.

Haastatteluissa selvisi, että lapsen yksilöllinen tukeminen nähtiin hyödylliseksi. Työntekijät osasivat tunnistaa lasten tuen tarpeet, ja ottaa ne hyvin huomioon vasukeskustelussa, vasun sisällössä ja päiväkodin toiminnassa. Vanhemmille oli tärkeää, että he voivat keskustella työntekijöiden siitä, millaista tukea lapsi tarvitsee kotona ja päiväkodissa. Lasten persoonat, temperamentit ja kiinnostuksenkohteet ovat erilaisia, ja niiden yksilöllinen huomiointi koettiin miellyttäväksi ja tärkeäksi.

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmassa lasten yksilöllisyys pyritään huomioimaan niin, että lapsen kanssa tehtävä toiminta toteutetaan lapselle suotuisalla tavalla, esimerkiksi pienryhmätoiminnan, musikaalisuuden tai liikunnallisuuden kautta. (Kaskela & Kronqvist 2007, 18 – 19.) Vanhemmat kokivat lapsen yksilöllisen tukemisen positiiviseksi asiaksi, ja heidän kokemuksiansa mukaan lapsen omat tuen tarpeet huomioitiin hyvin lapsen varhaiskasvatussuunnitelmassa. Lapsille järjestettiin heitä tukevaa ohjelmaa ja järjestelyitä, kuten esimerkiksi pienryhmätoimintaa. Vanhemmat kokivat positiiviseksi sen, että lapsia tuettiin ja pyrittiin tukemaan juuri lapselle mieluisten asioiden avulla.

8.3 Vanhempien kokemukset lapsen huomioinnista ja vasun vaikutuksista

Lasten kokemukset vasukeskusteluista olivat vanhempien mukaan myönteisiä. Lapsen osallistaminen ja lapsen näkökulma pyrittiin ottamaan vasukeskustelussa huomioon lähinnä juttelemalla lapsen kanssa, kysymällä lapsen mielipiteitä, toiveita ja kuulumisia. Kaikki vanhemmat mainitsivat lasten leikkineen vasukeskustelun aikana aikuisten puhuessa keskenään. Osa lapsista piti vasukeskustelusta, koska he saivat olla yksin vanhempien ja työntekijän kanssa. Tilanteissa, joissa lapsen aktiivinen osallistuminen omaan vasukeskusteluun oli esimerkiksi lapsen nuoren iän takia hankalampaa, lapsen näkökulman huomiointi tehtiin vanhempien kanssa keskustelemalla.

Lapsen näkökulman huomioimisessa vastuu on työntekijällä. Vanhempien lasten kanssa näkökulmaa voidaan selvittää keskustelemalla lapsen kanssa, mutta pienempien lasten kanssa näkökulman huomiointiin täytyy keksiä erilaisia keinoja. Havainnointi ja keskustelua herättävät työvälineet voivat olla avuksi lapsen yksilöllisen näkökulman huomioinnissa. Mitä nuorempi lapsi on kyseessä, sen tärkeämmässä roolissa havainnointi on lapsen näkökulman selvittämisessä. (Ahonen 2017, 22 – 25.)

Lapsen on tärkeää saada kokemuksia siitä, että häntä ja hänen ajatuksiaan arvostetaan. Arvostuksen tunteen takaamiseksi lapsen toiveiden huomiointi päiväkodin toiminnassa on ensisijaisen tärkeää. Kun lapsi kokee pystyvänsä vaikuttamaan toimintaan, ja että hänen mielipiteitään arvostetaan, lapsen osallisuuden kokemukset vahvistuvat. (Kaskela & Kronqvist 2007, 19 – 20, 134 – 137.)

Kannisen ja Sigfridsin mukaan (2012) lapsen tarvitsee kokea, että päivähoidon aikuisilla ja lapsen vanhemmilla on hyvä yhteistyösuhde, jossa pyritään toimimaan lapsen hyvinvoinnin parhaaksi. Vasukeskustelussa mukana oleminen auttaa lasta saamaan kokemuksen siitä, että aikuiset työskentelevät yhdessä hänen parhaakseen. Vasukeskusteluun osallistuminen lisää myös lapsen osallisuuden kokemusta ja osallisuutta omaan varhaiskasvatukseensa.

Tällä hetkellä Liperissä on käytäntönä, että lapsi osallistuu aina omaan vasukeskusteluunsa. Haastatelluista vanhemmista yksi mainitsi, että ei kokenut lapsen kokoaikaista läsnäoloa vasukeskustelussa miellyttäväksi. Vanhempi mainitsi, että haluaisi lapsen olevan keskustelussa mukana vain osan aikaa niin, että jos vanhemmalla olisi arkaluontoista keskusteltavaa tai neuvon kysymistä työntekijöiltä, sitä ei tarvitsisi tehdä lapsen kuullen.

Lasten toiveiden kuuleminen tukee lapsen osallisuutta omassa varhaiskasvatuksessaan. Lapsen osallisuus on nostettu vuoden 2016 varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa tärkeäksi periaatteeksi. Lapsen osallisuus vasun teossa ja arvioinnissa täytyy muistaa. Lasta osallistamalla hänen vasunsa laatimisessa ja toteutuksessa tuodaan lapsi kuulluksi sekä löydetään ratkaisuja vasuun liittyviin haasteisiin. (Ahonen 2017, 25.)

Koska lapsen vasu tehdään ennen kaikkea lasta varten, on tärkeää muistaa huomioida myös lapsen viihtyminen varhaiskasvatusta suunniteltaessa. Kun vasussa ja päiväkodin toiminnassa huomioidaan lapsen kiinnostuksenkohteet ja lapselle tärkeät asiat, lapsen motivaatio osallistua toimintaan kasvaa. Lapselle tärkeiden asioiden huomioiminen takaa lapselle yksilöllisempää tukea. (Ahonen 2017, 22 – 25.)

Lapsen viihtymiseen vaikuttavat merkittävästi lapsen kaverisuhteet. Vanhemmat olivat iloisia siitä, että lapsen kaverisuhteet otettiin vasussa huomioon, ja että lapset saivat kavereita päivähoidossa vasussa sovittujen toimenpiteiden avulla. Osa vanhemmista oli tyytyväisiä etenkin siihen, että lapselle annetaan aikaa vapaaseen leikkiin päiväkodin arjessa, sillä myös mieleiset leikit vaikuttivat lapsen viihtymiseen.

Haastatteluissa selvisi, että lapsen vasussa sovitut asiat olivat vaikuttaneet positiivisesti lapsen viihtymiseen päiväkodissa. Vanhemmat kertoivat, että heidän lapsensa viihtyivät päiväkodissa paremmin sen jälkeen, kun työntekijät toteuttivat vasussa ja vasukeskustelussa sovittuja asioita. Osa vanhemmista koki tärkeäksi sen, että päiväkodin toiminnassa ja vasussa huomioidaan lapsen viihtyvyys, sekä lapselle tärkeät asiat ja rutiinit. Se, että hoidosta haluttiin tehdä lapselle mieluisaa lasta ja vanhempia kuulemalla, koettiin hyväksi.

Päiväkodissa lasten viihtymiseen vaikutettiin ottamalla lasten kiinnostuksenkohteita mukaan toimintaan, ja ottamalla vastaan lasten toiveita toiminnasta. Vanhemmat kertoivat,

että lapsen kiinnostuksen kohteita tukeva toiminta vaikutti lapsen viihtymiseen päiväkodissa. Osa vanhemmista kertoi, että työntekijät ottivat vastaan toiveita lapselle mieleisistä toiminnoista lapsilta ja vanhemmilta sekä toteuttivat niitä.

8.4 Vasun toteutuminen ja sen arviointi

Tuloksista huomataan, että vanhempien kokemukset vasussa asetettujen tavoitteiden toteutumisesta olivat hyviä. Vanhempien kokemusten mukaan vasussa asetetut tavoitteet olivat toteutuneet. Osa vanhemmista oli huomannut vasun vaikuttaneen positiivisesti sekä lapsen kehitykseen, että käyttäytymiseen. Yhden vanhemman kokemuksen mukaan lapsen käytös oli muuttunut kotona paremmaksi sen jälkeen, kun työntekijöiden kanssa oli keskusteltu lapsen tuen tarpeista, ja suunniteltu, kuinka lasta voitaisiin parhaiten tukea.

Tuloksista selvisi, että lapsia oli tuettu yksilöllisesti päiväkodin toiminnassa. Lapsia tuettiin vanhempien ja lasten toiveita hyödyntämällä, järjestämällä esimerkiksi enemmän pienryhmätoimintaa ja liikunnallisempaa toimintaa. Lasten taitoja kehitettiin lapsille mieluisan toiminnan, kuten liikunnan kautta.

Lapsen vasu täytyy tarkistaa kerran vuodessa, tai sen ollessa tarpeellista (Ahonen 2017, 25). Varhaiskasvatussuunnitelmaa ohjaavat säädökset määräävät vasun arvioinnin tiheydestä, ja Liperin varhaiskasvatuksessa toimitaan ohjeistuksien mukaisesti. Varhaiskasvatussuunnitelman toteutumisen arvioinnilla pyritään Liperin varhaiskasvatuksessa edistämään toiminnan kehittämistä. (Liperin kunta 2017, 61.)

Vanhempien kokemusten mukaan lasten vasua arvioitiin ja päivitettiin aina seuraavassa vasukeskustelussa. Erillisiä arviointikeskusteluja ei pidetty. Vanhemmat kokivat vasun arvioinnin vasukeskustelun yhteydessä melko riittäväksi, mikäli lapsella ei ollut erityisen vaativia tuen tarpeita. Yksi vanhemmista mainitsi, että pienten lasten kohdalla vasua voisi päivittää useamminkin kuin kerran vuodessa, sillä pienen lapsen kehitys on niin nopeaa.

Vasukeskusteluiden aikataulujen joustavuus koettiin miellyttäväksi, mutta osa vanhemmista toivoi kuitenkin, että vasukeskustelut järjestettäisiin säännöllisemmin. Haastatte-

luissa nousi esille, että lapsen kehityksen seuraaminen olisi säännöllisempien vasukeskusteluiden ja arvioinnin avulla vanhemmille helpompaa. Tavoitteiden ylös kirjaaminen ja niiden toteutumisen säännöllinen arviointi helpottaisi vanhempien kokemusten mukaan tavoitteita varten tehtyjen toimenpiteiden ja niiden vaikuttavuuden arviointia. Näin olisi myös helpompi arvioida, onko lapsen saama tuki ollut riittävää.

9 Pohdinta

Opinnäytetyön tehtävänä oli selvittää vanhempien kokemuksia ja ajatuksia lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan ja vasuprosessiin liittyen. Opinnäytetyön tehtävä toteutui, ja esille saatuja kokemuksia on esitelty luvuissa Tulokset ja Johtopäätökset. Opinnäytetyön aineiston otanta oli pieni, eikä siis yleistettävissä laajasti koko Liperin varhaiskasvatukseen. Opinnäytetyön avulla saadut tulokset kuitenkin antavat näkökulmaa siihen, millaisia asioita vanhemmat voivat pitää tärkeänä lapsensa vasuprosessissa ja työntekijöiden kanssa tehtävässä yhteistyössä. Opinnäytetyö antaa vanhemmille äänen ja mahdollisuuden vaikuttaa vasuprosessin kehittämiseen.

Selkeimpinä ja merkittävimpinä tuloksina opinnäytetyössä nousivat vanhempien tärkeiksi kokemat asiat. Vanhemmille tärkeimmät asiat olivat yhteistyö, lapsen näkökulman, viihtymisen ja kehityksen huomiointi, vanhempien toiveiden huomiointi sekä luottamuksellinen ja vuorovaikutuksellinen yhteistyösuhde työntekijöiden kanssa. Näiden tuloksien pohjalta toimeksiantajan on mahdollista arvioida vanhempien kokemusta varhaiskasvatuksen laadusta ja kehittää toimintaansa sen mukaan, millaisen kokemuksen he haluavat yhteistyöstä ja vasuprosessista vanhemmille antaa. Varhaiskasvatuksen laadun tarkkailu on tarpeellista, sillä varhaiskasvatus elää jatkuvassa muutoksessa. Laadun arviointi helpottaa uudistusten hyöty- ja haittapuolien tunnistamista, ja näin edesauttaa varhaiskasvatuksen kehittämistä niin, että se palvelee paremmin sille asetettuja tavoitteita. Uusien varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden astuessa voimaan syksyllä 2019. On erityisen tärkeää tarkastella, millaista työ on ollut vielä edellisten perusteiden ollessa voimassa.

Koska opinnäytetyö ei ole virallinen tutkimus, eikä sen aineiston otanta ollut laaja, ei tuloksia voi yleistää. Aineiston luotettavuus olisi kasvanut suuremmalla otannalla. Neljästä haastattelusta saatu aineisto oli suppea, mutta koin silti, että sitä analysoidessa löytyi yhdistäviä teemoja ja kokemuksia, jotka pystyin esittelemään ja joista löytyi johtopäätöksiä. Jälkeenpäin aineistonkeruuta ja teemahaastatteluja tarkastellessani huomaan toivovani, että haastattelut olisivat keskittyneet enemmän vasun tuottamiin vaikutuksiin ja siihen, millaista vasun parissa työskentely on työntekijöiden kanssa ollut.

Prosessin edetessä oma kiinnostukseni opinnäytetyön aihetta kohtaan kasvoi. Vanhempien kokemusten ja näkemyksien kuuleminen oli erittäin mielenkiintoista ja motivoivaa. Aineistosta nousevat teemat ja kokemukset lisäsivät omaa kiinnostustani aiheeseen huomattavasti. Opinnäytetyön tekoa reflektoidessani huomaan, kuinka paljon työn tekeminen on kehittänyt omaa osaamistani ja tietoaani aihepiirien, raportoinnin ja tutkimuksen teosta. Olen tyytyväinen siihen, kuinka opinnäytetyön prosessi eteni, ja siihen, että sain opinnäytetyössä vastauksia tutkimuskysymyksiin.

9.1 Eettisyys ja luotettavuus

Keskeiset lähtökohdat hyvälle tieteelliselle käytännölle ovat rehellisyys, huolellisuus ja tarkkuus tutkimusta tehdessä, tallentaessa ja arvioitaessa. Tutkimus-, ja arviointimenetelmien tulee täyttää tieteellisen tutkimuksen kriteerit. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2013, 6). Tieteelliselle tutkimukselle on asetettu normeja ja toimintatapoja, joihin tulisi pyrkiä. Tutkimuksessa tutkijalla on vastuu tutkimuksen luotettavuudesta ja eettisyydestä. Tutkimuksen luotettavuuden arviointi ja eettisyyden pohtiminen ovat osa tutkimuksen tekemistä. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.)

Tutkimuksen tekijän tulee ottaa tutkimuksessaan huomioon muiden tutkijoiden saavutukset kunnioittavasti ja viitata niihin asianmukaisella tavalla. Tieteellinen tutkimus tulee suunnitella, toteuttaa ja sekä raportoida tieteelliselle tutkimukselle asetettujen vaatimusten vaatimalla tavalla. Tutkimukselle on hankittava tutkimuslupa sekä tarvittaessa toteutettava eettinen ennakoarviointi ennen tutkimuksen toteuttamista. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2013, 6.)

Opinnäytetyön teoriapohjaa kootessa on tavoiteltu lähdekriittisyyttä ja luotettavuutta. Teoriaan on yritetty nostaa mahdollisimman tuoretta ja aiheeseen kuuluvaa kirjallisuutta, ja lähteisiin on viitattu asianmukaisesti. Teoriaa on pyritty tuomaan esille monesta eri näkökulmasta peilaten sitä samalla lainsäädäntöön ja alaa ohjaaviin säädöksiin. Opinnäytetyön viitekehys on koottu opinnäytetyön aiheen ja tulosten mukaisesti, pyrkien aiheen kannalta oleellisen tiedon esille tuomiseen.

Tieteellisen tutkimuksen luotettavuudesta puhuttaessa esille nousee usein käsitteet reliabiliteetti ja validiteetti. Tutkimuksen reliabiliteetti ja validiteetti, eli luotettavuus ja pätevyys, ovat tavoitteita joihin tutkimuksessa pyritään. Jotta tutkimus olisi pätevä, sen tulee vastata todenmukaisesti tutkimuksen tutkimuskysymyksiin. Ollakseen luotettava, tutkimuksen tulee olla avoin, ja tuloksia reflektoida kriittisesti ja tutkimusolosuhteisiin peilaten. Laadullinen tutkimus on luonteeltaan erilainen määrälliseen verrattuna. Koska käsitteet reliabiliteetti ja validiteetti on luotu määrällisen tutkimuksen arviointiin, on selvää, ettei laadullista tutkimusta voida arvioida täysin samoilla termeillä ja vaatimuksilla. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.)

Opinnäytetyössä on pyritty huomioimaan eettisyys ja luotettavuus koko työprosessin ajan. Prosessissa on pyritty noudattamaan ”hyvän tieteellisen käytännön” lähtökohtia. Opinnäytetyön aihe saatiin toimeksiantona toimeksiantajalta. Opinnäytetyö on hyödyllinen toimeksiantajalle vasuprosessin arvioinnissa ja kehittämisessä. Koska opinnäytetyö selvitti vanhempien kokemuksia, se antoi vanhemmille äänen ja mahdollisuuden olla osallisena varhaiskasvatuksen laadun arvioinnissa. Vanhemmat saivat opinnäytetyössä mahdollisuuden antaa palautetta siitä, miten he kokivat lapsen vasuprosessin ja työntekijöiden kanssa tehdyn yhteistyön.

Opinnäytetyötä varten allekirjoitettiin tutkimuslupa ja toimeksiantosopimus toimeksiantajan kanssa. Aineisto hankittiin haastattelemalla. Haastattelut tehtiin laadullisella tutkimusotteella, ja niiden otanta oli pieni. Näin ollen opinnäytetyön tulokset eivät ole yleistettävissä, mutta toimeksiantaja voi siitä huolimatta verrata haastateltujen vanhempien kokemuksia omiin tavoitteisiinsa vasuprosessin suhteen.

Haastattelun kysymykset ja aihepiirit valmisteltiin etukäteen niin, että niiden avulla saataisiin aineistoa, joka vastaa tutkimuskysymyksiin. Tutkimusaineiston keräämiseen haastateltavat hankittiin vapaaehtoisuuden perusteella. Opinnäytetyön eettisyyden varmistamiseksi jokaisen haastateltavan kanssa allekirjoitettiin suostumuslomake haastattelua varten, sekä keskusteltiin haastattelun anonyymiydestä ja opinnäytetyön tarkoituksesta. Kaikki haastattelut nauhoitettiin ja litteroitiin niin, että mahdolliset nimet muutettiin aineistosta. Kaikki tutkimusaineiston käsittely on pyritty tekemään huolellisesti, sekä haastateltavia kunnioittaen. Aineisto tuhotaan opinnäytetyön valmistuessa.

Tulosten ja johtopäätösten tarkastelussa keskityttiin tarkastelemaan vanhempien kokemuksia niitä kunnioittaen ja vääristelemättä. Johtopäätöksissä vanhempien kokemukset ja näkemykset on pyritty tuomaan esille selkeästi ja asianmukaisessa kontekstissa, verratien ohjeistuksiin ja teoriapohjaan. Tutkimuksen luotettavuuden takaamiseksi opinnäytetyössä on kuvailtu opinnäytetyön menetelmälliset valinnat tarkasti. Opinnäytetyössä esitellään laadullista tutkimusotetta, teemahaastattelua aineistonkeruumenetelmänä, sekä aineistolähtöistä sisällönanalyysiä ja sen toteuttamista.

Kuten aiemmin todettiin, Järviluodon (2018) opinnäytetyön ja tämän opinnäytetyön välillä on yhtäläisyyksiä, mutta myös eroavaisuuksia. Kummankin opinnäytetyön tulosten välillä on yhteneväisyyksiä, esimerkiksi kummankin työn tuloksissa selvisi, että vanhemmat kokivat vasuprosessin tärkeäksi ja että vanhemmilla oli pääosin positiivisia kokemuksia työntekijöiden kanssa tehtävästä yhteistyöstä. Näkemykseni mukaan tämän opinnäytetyön tulokset päivittävät ja täydentävät myös Järviluodon opinnäytetyössä selvitettyjä vanhempien kokemuksia vasuprosessista ja yhteistyöstä.

9.2 Jatkotutkimusideat ja tutkimuksen hyödynnettävyys

Opinnäytetyö painottui tutkimaan vanhempien kokemuksia lapsen varhaiskasvatussuunnitelmasta. Aineistosta nousi esille myös kokemuksia kasvatusyhteistyöstä, mutta ei kovin laajasti, sillä opinnäytetyön tutkimuskysymykset eivät painottuneet yhteistyön tutkimiseen. Mikäli haluttaisiin saada laajempi ja syvempi kuva siitä, millaisia kokemuksia, käsityksiä ja näkemyksiä vanhemmilla on kasvatusyhteistyöstä Liperin varhaiskasvatuksessa, tulisi aiheita tutkia lisää. Myös työntekijöiden kokemuksia olisi arvokasta kuulla.

Opinnäytetyön tuloksia voidaan jatkohyödyntää varhaiskasvatuksen laadun arvioinnissa ja vasuprosessin kehittämisessä Liperin varhaiskasvatuksessa. Toiveena on, että tulosten pohjalta työyhteisöt voivat arvioida toimintaansa ja mahdollisesti kiinnittää huomiota omien tavoitteidensa toteutumiseen vasuprosessin suhteen. Tulosten avulla työyhteisöt ja toimeksiantaja voivat myös selkeyttää omia tavoitteitaan ja pohtia, millaisia kokemuksia he haluavat antaa vanhemmille lapsen vasuprosessista.

Lapsen kokemukset omasta vasusta jäävät usein pimentoon. Koska vasu on lasta varten, olisi aiheellista ottaa huomioon myös lasten kokemukset vasukeskustelusta ja omasta vasusta. Jatkotutkimuksena voitaisiin keskittyä siihen, millaisia kokemuksia lapsilla on siitä, kuinka heidän näkemyksensä otetaan huomioon varhaiskasvatuksen järjestämisessä ja sisällössä.

Opinnäytetyön teoriapohjaa kootessani havaitsin tarpeen kasvatusyhteistyön ja kasvatuskumppanuuden käsitteiden tarkemmalle määrittelylle. Käsitteitä käytetään paljon sekaisin keskenään, mutta olisi tärkeää, että niiden välille saataisiin selkeyttä. Voisi olla hyödyllistä tutkia, millä tavalla varhaiskasvatuksen työyhteisöissä ymmärretään käsitteet, sekä tuoda niiden määritelmät, merkitykset ja eroavaisuudet selkeästi esille, ja näin edesauttaa niiden asianmukaista käyttöä.

Yhteiskunnallisella tasolla olisi tärkeää tutkia myös lapsen varhaiskasvatussuunnitelman ja varhaiskasvatuksen pidempikestoisia vaikutuksia lapseen, sillä aiheesta saatava teoriaan ja tutkimukseen perustuva tieto on hyvin suppeaa, vanhaa tai ei koske tarkalleen suomalaista varhaiskasvatusta. Myös varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden vaikutuksia suomalaiseen varhaiskasvatukseen ja varhaiskasvatuksen työelämän kuormittavuuteen olisi aiheellista ottaa huomioon tulevaisuuden varhaiskasvatuksen kehittämisen kannalta. Opinnäytetyötasolla näitä aiheita voisi tutkia alueellisesti, tai työntekijöiden tai esimiehien näkökulman kautta.

9.3 Ammatillinen kasvu

Opinnäytetyöprosessi alkoi keväällä 2018, kun sovin yhdessä toimeksiantajan kanssa opinnäytetyöstä ja sen aiheesta. Prosessi tuli päätökseen keväällä 2019. Olin tyytyväinen opinnäytetyölle valikoituneeseen aiheeseen, sillä olin kiinnostunut selvittämään vanhempien kokemuksia, ja koin aiheen tärkeäksi ja ajankohtaiseksi. Minulla ei ollut aiempaa kokemusta tutkimuksen tai opinnäytetyön tekemisestä, mutta opinnäytetyöprosessin aikana pääsin tutustumaan laadullisen tutkimuksen tekemiseen ja sain kokemusta aineiston keräämisestä ja analysoinnista.

Opinnäytetyön prosessi oli pitkä, ja sen aikana pääsin tutustumaan syvällisesti varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin ja lapsen yksilölliseen varhaiskasvatussuunnitelmaan. Koin arvokkaaksi sen, että sain kuulla haastatteluiden avulla vanhempien kokemuksia ja näkemyksiä lapsen varhaiskasvatussuunnitelmasta. Olen iloinen siitä, että pääsin opinnäytetyön lomassa tutustumaan teoreettisesti myös vanhempien kanssa tehtävään kasvatussyhteistöön.

Opinnäytetyötä tehdessä koen oppineeni paremmaksi tiedonhaussa ja lähdekriittisyydessä. Opinnäytetyön teon aikana olen oppinut runsaasti lisää varhaiskasvatuksesta ja omista kyvyistä ja rajoistani sekä opiskelijana, tutkijana kuin kirjoittajana. Prosessi on vaatinut minulta sinnikkyyttä ja itsekuria, mutta myös armollisuutta omaa itseäni ja omaa työtäni kohtaan. Uskon opinnäytetyön työstämisen aikana saamani tiedon ja kokemuksen olevan hyödyllistä minulle tulevaisuudessa ja työelämässä.

Lähteet

- Ahonen, L. 2017. Vasun käyttöopas. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Costiander, K. 2017. Yleiskatsaus varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin. Teoksessa Haapsalo, T. (toim.), Petäjä, H., Vuorelma-Glad, P., Sandén, M., Pulkkinen, H. & Tahvanainen, I. Varhaiskasvatus katsomusten keskellä. Helsinki: Lasten Keskus, 44 – 57.
- Gyekye, M. & Lamminmäki-Vartia, S. 2017. Kieli-, kulttuuri- ja katsomustietoinen näkökulma varhaiskasvatussuunnitelmakeskusteluun. Teoksessa Haapsalo, T. (toim.), Petäjä, H., Vuorelma-Glad, P., Sandén, M., Pulkkinen, H. & Tahvanainen, I. Varhaiskasvatus katsomusten keskellä. Helsinki: Lasten Keskus, 97 – 127.
- Heikkilä, T. 2014. Tilastollinen tutkimus. Helsinki: Edita.
- Heinonen, H., Iivonen, E., Korhonen, M., Lahtinen, N., Muuronen, K., Semi, R. & Siimes, U. 2016. Lasten oikeudet ja aikuisten vastuut varhaiskasvatuksessa. Juva: PS-kustannus.
- Helminen, K. 2018. ”En mä koe et sitä ois hirveesti tarvinnu suunnitella” – Huoltajien kokemuksia varhaiskasvatuksen palvelusuunnittelusta ja ohjauksesta. Karelia Ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäytetyö. http://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/140964/Helminen_Kirsti_2018_02_06.pdf?sequence=1&isAllowed=y 8.12.2018.
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2008. Tutkimushaastattelu: teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2007. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.
- Hänninen, A. & Keppo, N. 2018. ”Kaapista käyttöön”- Lastentarhanopettajien kokemuksia lapsen varhaiskasvatussuunnitelmasta. Jyväskylän yliopisto. Kasvatustieteiden laitos. Varhaiskasvatustieteen kandidaatintutkielma. <https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/58149/URN%3aNB%3afi%3ajyu-201805282816.pdf?sequence=1&isAllowed=y> 8.12.2018.
- Järviluoto, N. 2018. Vanhempien osallisuus varhaiskasvatuksessa – Vanhempien ajatuksia osallisuudesta ja yhteistyöstä. Karelia Ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäytetyö. http://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/144787/Jarviluoto_Noora_opinnaytetyo.pdf?sequence=1&isAllowed=y 8.12.2018.
- Kalliala, M. 2012. Lapsuus hoidossa? Aikuisten päätökset ja lasten kokemukset päivähoidossa. Tallinna: Gaudeamus.
- Kananen, J. 2014. Laadullinen tutkimus opinnäytetyönä. Miten kirjoitan kvalitatiivisen opinnäytetyön vaihe vaiheelta. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.
- Kanninen, K. & Sigfrids, A. 2012. Tunne minut! Turva ja tunteet lapsen silmin. Juva: Bookwell Oy.
- Karikoski, H. & Tiilikka, A. 2017. Eheä kasvunpolku – haaste yhteistyölle. Teoksessa Hujala, E. & Turja, L. (toim.) Varhaiskasvatuksen käsikirja. Juva: PS-kustannus, 78 – 94.
- Karila, K. 2006. Kasvatuskumppanuus vuorovaikutussuhteena. Teoksessa Karila, K., Alasuutari, M., Hännikäinen, M., Nummenmaa, A. & Rasku-Puttonen, H.

- (toim.) 2006. Kasvatusvuorovaikutus. Tampere: Vaajakoski: Gummerus Kirjapaino Oy. 91 – 108.
- Karila, K. 2016. Vaikuttava varhaiskasvatus. Verkkojulkaisu: Opetushallitus. https://www.oph.fi/download/176638_vaikuttava_varhaiskasvatus.pdf
- Kaskela, M. & Kekkonen, M. 2006. Kasvatuskumppanuus kannattelee lasta – opas varhaiskasvatuksen kehittämiseen. Vaajakoski: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Kaskela, M. & Kronqvist, E. 2007. Niin ainutlaatuinen. Näkökulmia lapsen yksilölliseen varhaiskasvatussuunnitelmaan. Helsinki: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Keskinen, E. 2017. Kasvattajien kokemuksia inklusiosta päiväkodissa. Karelia Ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäytetyö. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/122560/Keskinen_Elina.pdf?sequence=1&isAllowed=y 8.12.2018
- Koivula, M., Siippainen, A. & Erola-Pennanen, P. 2017. Varhaiskasvatus valloittaa. Teoksessa Koivula, M., Siippainen, A. & Erola-Pennanen, P. (toim.) Valloittava varhaiskasvatus. Oppimista, osallisuutta ja hyvinvointia. Tampere: Vastapaino, 9 – 18.
- Koivunen, P. 2009. Hyvä päivähoito. Työkaluja sujuvaan arkeen. Juva: PS-kustannus.
- Liperin kunta. 2017. Varhaiskasvatussuunnitelma.
- Liperin Kunta. 2019. Varhaiskasvatus. <https://www.liperi.fi/varhaiskasvatus> 9.4.2019.
- Miinalainen, S. Varhaiskasvatuksen vastaava. Liperin varhaiskasvatus. 2018. Henkilökohtainen tiedonanto sähköpostin välityksellä. 24.4.2018.
- Opetushallitus. 2016. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. http://www.oph.fi/download/179349_varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet_2016.pdf 13.10.2018.
- Opetushallitus. 2018. Varhaiskasvatus. https://www.oph.fi/koulutus_ja_tutkinnot/varhaiskasvatus 12.8.2018.
- Opetushallitus. 2019. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma -mallilomake ja ohjeistus. https://www.oph.fi/saadokset_ja_ohjeet/ohjeita_koulutuksen_jarjestamiseen/varhaiskasvatuksen_jarjestaminen/lapsen_vasu 7.4.2019
- Pitkäranta, A. 2014. Laadullinen tutkimus opinnäytetyönä – työkirja ammattikorkeakouluun. Jokioinen: e-Oppi Oy.
- Rimpelä, M. 2013. Kasvatuskaaoksesta yhteiseen ymmärrykseen. Teoksessa Lämsä, A.(toim), Rimpelä, M., Karhuniemi, T., Iljäs, H., Arminen, M., Helenius, J., Lång, N., Metso, T., Tervaskanto-Mäentausta, T., Seppänen, U. & Ammatitopisto Luovi. 2013. Verkosto vahvaksi. Toimiva vuorovaikutus perheiden kanssa. Juva: PS-kustannus. 17 – 47.
- Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2006. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto [verkkojulkaisu]. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto <http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/> 23.4.2018.
- Salo, P. 2013. Syyllisyydestä asiantuntijuuteen. Haastavasti käyttäytyvien lasten vanhempien puhetta osallisuudesta kasvatusyhteistyössä. Jyväskylän yliopisto. Kasvatustieteiden laitos. Pro gradu -tutkielma. <https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/48788/URN:NBN:fi:jyu-201602161577.pdf?sequence=1> 8.12.2018
- Savolainen, M. 2018. Kasvatusyhteistyö kunnallisessa varhaiskasvatuksessa vanhempien näkökulmasta. Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäytetyö. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/158064/opinnaytetyo_SOS16S1_Savolainen_Mari_.pdf?sequence=1&isAllowed=y 8.12.2018
- Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus (STAKES). 2003. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. Saarijärvi: Gummerus Kirjapaino Oy.

- <https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/77129/Varhaiskasvatussuunnitelmanperusteet.pdf>
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2017. Osallisuus. <https://thl.fi/fi/web/hyvinvointi-ja-terveyserot/eriarvoisuus/hyvinvointi/osallisuus#Mit%C3%A4%20tarkoittaa?> 13.10.2018.
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.
- Turja, L. 2017. Lasten osallisuus varhaiskasvatuksessa. Teoksessa Hujala, E. & Turja, L. (toim.) Varhaiskasvatuksen käsikirja. Juva: PS-kustannus, 38 – 55.
- Tutkimuseettinen neuvottelukunta (TENK). 2013. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. Helsinki. https://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf.
- Varhaiskasvatuslaki.13.07.2018. 540/2018.

Teemahaastattelurunko

Lapsen henkilökohtaiseen varhaiskasvatussuunnitelmaan liittyviä kokemuksia kartoittava haastattelu varhaiskasvatukseen osallistuvien lasten vanhemmille

Aluksi haastateltavien kanssa käydään läpi, miksi haastatellaan, miten haastattelu etenee, anonymiteetti ja oikeus olla vastaamatta kysymyksiin. Haastateltavien kanssa kirjoitetaan myös suostumuslomake haastattelua varten. Haastattelu toteutetaan teemahaastattelun keinoin niin, että haastateltavalla on vapaus puhua halutessaan aiheesta enemmän, ja haastattelun kysymykset eivät ole lukkoon lyötyjä. Kaikkia kysymyksiä ei välttämättä kysytä kaikilta haastateltavilta. Kysymykset voivat muuttua käytävän keskustelun mukaan, mutta pääteemat pyritään käsittelemään jokaisen haastateltavan kanssa.

Alkukeskustelu

- Keskustelua lapsen vasusta, siitä mikä se on, mitä se pitää sisällään ja miksi se tehdään
 - Millainen mielikuva sinulla on lapsen vasusta?
 - Millaista vasusta ja sen tarkoituksesta saatu tieto on ollut? Onko saatu tietoa ollut riittävää?
- Onko perheessä vanhempia lapsia? Onko kokemusta heidän kanssaan vasusta?
- Onko sinulla aiempaa kokemusta vasusta viimeisen kahden vuoden ajalta?
- Tausta kyseisen päiväkodin kanssa
 - Kuinka kauan lapsi on ollut tässä päiväkodissa?
 - Onko lapselle tehty tässä päiväkodissa aiemmin vasua?

Kokemukset vasukeskustelusta ja vasun sisällöstä

- Millaisia kokemuksia sinulla on vasukeskustelusta? Mitä keskustelusta jäi päällimmäisenä mieleen?
- Ketä kaikkia oli mukana tekemässä lapsen vasua?
- Millä tavalla työntekijät kohtasivat perheen vasukeskustelussa? Millainen tilanne vasukeskustelu oli?

Puheeksiotto ja osallisuus vasukeskustelussa

- Millaisia vasukeskustelut päiväkodin työntekijöiden kanssa mielestäsi ovat olleet?
- Millaista on ollut puhua työntekijöille lasta ja perhettä koskevista asioista?
- Millaisia asioita vasukeskustelussa otettiin puheeksi?
- Koitko että sinulla oli mahdollisuus kertoa omista näkemyksistä ja toiveista vapaasti vasukeskustelussa? Kuinka henkilökunta otti mahdolliset huolenaiheet huomioon keskustelussa?
- Kuinka sinun ja perheesi näkemykset otettiin huomioon lapsen vasussa?
- Millaisiin lapsesi päiväkotiarkeen liittyviin asioihin pystyit vaikuttamaan vasukeskustelun avulla?

Lapsen huomioiminen vasukeskustelussa

- Oliko lapsesi mukana vasukeskustelussa? Minkä ikäinen lapsesi on?
- Millä tavalla lapsesi oli mukana vasukeskustelussa? Millä tavalla lapsesi otettiin huomioon vasua tehdessä?
- Miten lapsen kiinnostuksenkohteet ja tarpeet huomioitiin vasun tavoitteissa?
- Millaiseksi lapsesi koki vasukeskustelun?

Keskustelusta jäänyt kokemus

- Millainen kokemus sinulle jäi vasukeskustelusta?
- Mikä oli sinulle tärkeintä vasukeskustelussa?
- Oliko vasukeskustelussa jotakin mitä jäit kaipaamaan?

Vasun sisältö ja toteutuminen

- Millainen lapsesi vasun sisältö on?
 - Millaisiin asioihin lapsen vasussa kiinnitettiin huomiota?
 - Millaisia tavoitteita vasussa asetettiin?
 - Millaisia toimenpiteitä sovittiin asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi?
 - Olivatko sovitut tavoitteet ja toimenpiteet mielestäsi hyviä?
- Mitkä asiat sinä koet tärkeimmäksi lapsesi vasussa?

- Puuttuuko lapsen vasusta mielestäsi jotakin?
- Onko lapsen vasussa jotakin mitä haluaisit lisätä?
- Millainen mielikuva sinulle jäi lapsen vasusta? Oletko kokenut lapsen vasun tarpeelliseksi?

Millä tavalla lapsesi vasu on mielestäsi toteutunut päiväkodissa?

- Milloin lapsesi vasu tehtiin?
- Millaista yhteistyö päiväkodin työntekijöiden kanssa on mielestäsi ollut?
- Millä tavalla vasussa sovitut asiat ovat toteutuneet päiväkodissa?
- Millä tavalla vasussa sovitut asiat ovat vaikuttaneet lapsen viihtymiseen päiväkodissa?
- Miten vasussa sovitut asiat ovat tukeneet lapsen kasvua ja kehittymistä?
- Kuinka vasua on arvioitu ja päivitetty vasukeskustelun jälkeen?
- Mitä palautetta sinulla olisi vasuprosessista?

Mitä haluaisit vielä sanoa lapsen vasuun tai vasukeskusteluun liittyen?

Saatekirje vanhemmille

Haluatko kertoa kokemuksiasi lapsen vasusta?

Olen sosionomiopiskelija Karelia-ammattikorkeakoulusta, ja teen opinnäytetyötä Liperin varhaiskasvatuksen päiväkoteihin. Opinnäytetyöni tarkoituksena on selvittää, millaisia kokemuksia varhaiskasvatukseen osallistuvien lasten vanhemmilla on lapsen vasusta, vasukeskusteluista ja vasun toteutumisesta.

Olen kiinnostunut kuulemaan teidän kokemuksianne ja ajatuksianne lapsen vasua koskien. Opinnäytetyötä varten tarvitsen vapaaehtoisia vanhempia haastateltavaksi. Haastattelu on teemahaastattelu, joka kestää arviolta 30 minuuttia. Jokainen haastattelu nauhoitetaan myöhempää aineiston käsittelyä varten, mutta nauhoitukset tuhotaan heti opinnäytetyön valmistuessa. Haastateltavat pysyvät nimettömänä koko opinnäytetyön prosessin ajan, joten haastateltavat eivät ole tunnistettavissa.

Haastattelut käsitellään, jonka jälkeen niiden tulokset julkaistaan valmiissa opinnäytetyössä. Haastatteluun osallistumalla voit tuoda omat kokemuksesi kuultavaksi sekä auttaa Liperin varhaiskasvatusta arvioimaan ja kehittämään toimintaansa lapsen vasun suhteen.

Haastattelut voidaan toteuttaa lapsenne päiväkodissa teille sopivaan aikaan joulukuun ja tammikuun aikana.

Mikäli teille nousi kysymyksiä haastatteluja koskien, voitte ottaa minuun suoraan yhteyttä. **Mikäli olet halukas osallistumaan haastatteluun, voit ilmoittautua lapsesi päivähoidon henkilökunnalle ja ilmoittaa heille sinulle sopivan ajan haastattelua varten, tai ottaa minuun suoraan yhteyttä aikaehdotusten kera, niin voidaan sopia haastattelulle sopiva aika.**

Ystävällisin terveisin,

Saara Kettunen

saara.kettunen@edu.karelia.fi

Esimerkki suostumuslomakkeesta

Suostumuslomake

Olen sosionomiopiskelija Karelia-ammattikorkeakoulusta, ja teen opinnäytetyötä Liperin varhaiskasvatuksen päiväkoteihin. Opinnäytetyön tavoitteena on selvittää, millaisia kokemuksia vanhemmillä on lapsen vasusta Liperin varhaiskasvatuksen päiväkodeissa. Opinnäytetyötä varten kerätään aineistoa haastattelemalla.

Haastattelut ovat vapaaehtoisia. Jokainen haastattelu nauhoitetaan. Haastattelut analysoidaan ja käsitellään luottamuksellisesti niin, että haastateltavat eivät ole tunnistettavissa opinnäytetyössä. Haastatteluiden nauhoitukset tuhoetaan opinnäytetyön valmistuessa.

Haastatteluun osallistumalla voit tuoda omat kokemuksesi kuultavaksi, sekä auttaa Liperin varhaiskasvatusta arvioimaan ja kehittämään toimintaansa lapsen vasun suhteen.

Osallistun vapaaehtoisesti haastatteluun

Haastateltavan allekirjoitus

Päiväys

Tutkimuslupa

TUTKIMUSLUPAHAKEMUS

(käytetään, kun tutkimusta/kyselyä tehdään Karelia-amk:n ulkopuoliselle taholle)

Haen/haemme lupaa suorittaa opinnäytetyöhön liittyvä tutkimus

Opinnäytetyön aihe: VANHEMPIEN KOKEMUKSIA LAPSEN VASUSTA LIPERIN VARHAISKASVATUKSESSA**Tutkimuksen toteutuspaikka/-yksikkö:** Liperin kunnan varhaiskasvatuksen päiväkodit**Tutkimuksen:**

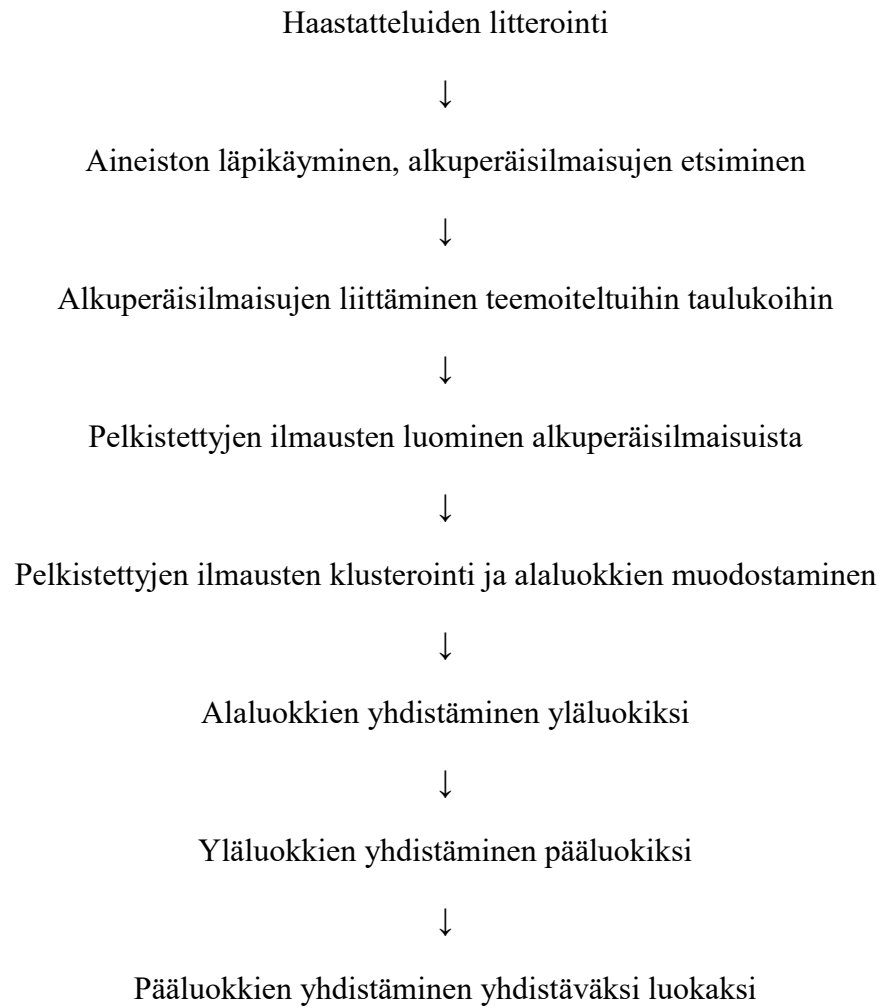
- a) kohde/kohdejoukko: VARHAISKASVATUKSESSA OLEVIEN LASTEN VANHEMMAT
- b) aineiston keruumenetelmä: TEEMAHANNASTTELU JA KYSELY
- c) aineiston keruun ajankohta: SYYSKUU /LOKAKUU 2018

Opinnäytetyön tekijä/t:SAARA KETUNEN**Opinnäytetyön ohjaaja/t:**PIIJA RÄSÄNENPIIA KAUKANEN**Työelämäohjaaja:**SARI MIINMALAINEN19.9.2018

Sanna Korttinen
 Sanna Korttinen

LIITTEET: - tutkimussuunnitelma
 - toimeksiantosopimus

Analyysipolku

Esimerkkejä analysoinnista

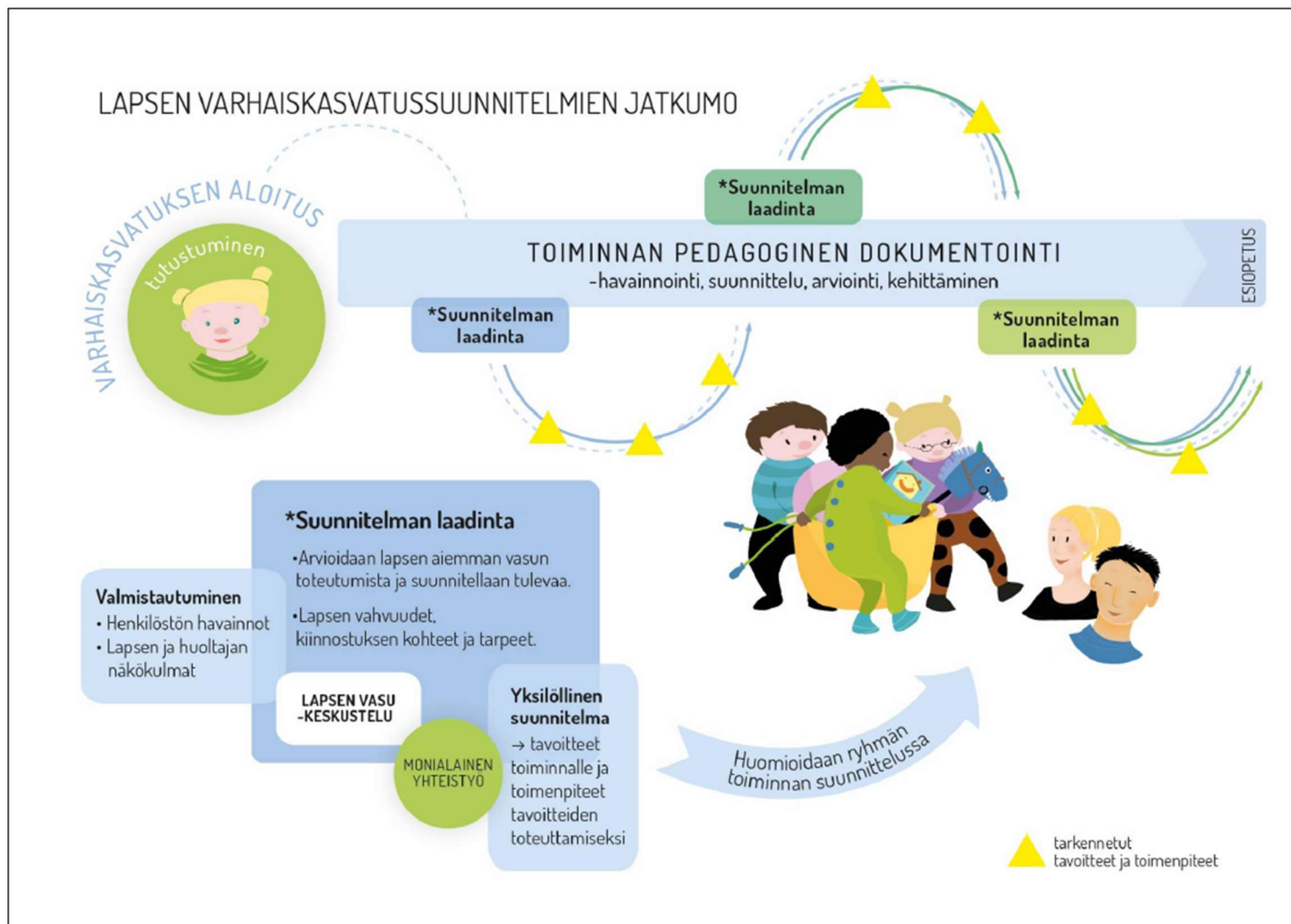
Esimerkki pelkistettyjen ilmausten muodostuksesta	
Alkuperäisilmaus	Pelkistetty ilmaus
Ainakin meillä ollu tosi tärkeätä, että on puhuttu tosiaan ihan niistä et mihin lapsi tarviis tukea ja näistä asioista. Ja sit jos pystys täällä päiväkodissa vähän muokkaamaan sitä ohjelmaa sen mukaan, että lapsi hyötys mahdollisimman paljon	Lapsen tuen tarpeiden tunnistaminen
Tosi monipuolinen mun mielestä se vasu. Miusta on tosi hyvä et on tommonen, koska sitten niinku kerkee oikeesti puhumaan ja käsitellä niitä et niitä ei todellakaan muuten käsitellä. On hyvä olla vasu vaikka ei oiskaan mitään erityistarpeita niin silti, et sit siinä saa niinku kertoo justiinsa omasta lapsesta ja sitten saa vähän paremmin tutustukkii siihen opeen. Jokainen lapsi on yksilö et saa käytyy niitä asioita läpite, niin se on tosi hyvä et se on.	<p>Monipuolinen vasu Aikaa keskustella Vasu koettu hyödylliseksi Omasta lapsesta kertominen Työntekijöihin tutustuminen Lapsen yksilölliset tuen tarpeet</p>

Esimerkki alaluokkien muodostuksesta	
Pelkistetty ilmaus	Alaluokka
Toiminnan muokkaus lapsen tuen tarpeiden mukaan	Toimintaan vaikuttaminen
Toiveet ja ehdotukset otettiin huomioon	
Mahdollisuus vaikuttaa lapsen päiväkotitarkeen koettu hyväksi	
Keskustelu työntekijöiden kanssa avointa	Kommunikointi
Lapsen päivästä kuuleminen tärkeää	
Kodin ja päiväkodin välisistä eroista keskusteleminen	

Esimerkki yläluokkien muodostuksesta	
Alaluokka	Yläluokka
Yhteistyö	Kasvatusyhteistyö
Kommunikointi	
Luottamus	
Toimintaan vaikuttaminen	
Asiantuntijan neuvot	
Tavoitteet	Vanhemman kokemus vasukeskustelusta ja vasusta
Aikataulu	
Keskustelun ilmapiiri	
Kokemus keskustelusta	

Esimerkki pääluokkien ja yhdistävän luokan muodostuksesta		
Yläluokka	Pääluokka	Yhdistävä luokka
Kasvatusyhteistyö	Vanhempien kokemuksia kasvatusyhteistyöstä	Vanhempien kokemuksia lapsen vasuprosessista ja kasvatusyhteistyöstä
Vuorovaikutus ja yhteistyösuhde		
Lapsen varhaiskasvatuksen muodostuminen	Vanhempien kokemuksia lapsen vasuprosessista	
Vanhemman kokemus vasukeskustelusta ja vasusta		
Vaikutus lapseen		

Opetushallituksen kuvaus vasuprosessista

Kuvittaja: Kaisa Rekinen